

PROJEKTAS VP1-2.2-ŠMM-04-V-01-001

**„MOKYMOSI KRYPTIES PASIRINKIMO GALIMYBIŲ DIDINIMAS 14-19 METŲ MOKINIAMS,
II ETAPAS: GILESNIŠ MOKYMOSI DIFERENCIJAVIMAS IR INDIVIDUALIZAVIMAS, SIEKiant
UGDYMO KOKYBĖS, REIKALINGOS ŠIUOLAIKINIAM DARBO PASAULIUI“**

**MOKYKLOS UGDYMO TURINIO ORGANIZAVIMO,
MOKANT UŽSIENIO KALBŲ PAGAL ATNAUJINTAS
VIDURINIO UGDYMO BENDRAŠIAS PROGRAMAS
A2, B1 IR B2 LYGIAIS,
METODINĖS REKOMENDACIJOS**

*Parengė: Lina Juknelienė
Rasa Kazlauskienė
Zita Mažuolienė
Danguolė Paulauskienė
Stasė Skapienė*

2012 m. kovo 26 d.

TURINYS

ĮVADAS	3
I SKYRIUS. Glaustosios rekomendacijos	6
II SKYRIUS. Mokyklos ugdymo turinio organizavimas ir diferencijavimas mokant užsienio kalbų	9
III SKYRIUS. Užsienio kalbų (anglų, prancūzų, rusų, vokiečių) mokinių grupavimo testai, jų administravimas, vertinimas, ryšys su bendrosiomis programomis ir rezultatų taikymas organizuojant užsienio kalbų ugdymo turinį. Rekomenduojama medžiaga ir šaltiniai	21
I priedas. Dviejų lygių (A2 ir B1) bendrojo lavinimo mokyklos 10 klasės mokinių grupavimo anglų, prancūzų, rusų, vokiečių kalbų testai	
II priedas. Testų vertinimo instrukcijos	

ĮVADAS

Europos Tarybai parengus Bendruosius Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenis (toliau – Metmenys <http://www.smm.lt/ugdymas/bendrasis/index.htm>), atsirado galimybė palyginti mokinių skirtingų kalbų pasiekimus ir būtinybė vertinimą susieti su Metmenimis. Daugėjant mokinių, vykstančių studijuoti ar gyventi į kitas Europos šalis, labai svarbu žinoti ir dokumentuose fiksuoti mokinių kalbų mokėjimo lygius, vienodai suprantamus visoje Europoje. Tam būtina žinoti, kokius užsienio kalbų mokėjimo lygius pagal Metmenis (A1–C2) realiai pasiekia mūsų šalies mokiniai. Pagrindinio ugdymo Bendroji programa (toliau – bendroji programa) deklaruoja, kad 10 klasėje, baigdami privalomąjį užsienio kalbos mokymą, mokiniai pasieks pirmųjų užsienio kalbų B1 lygį ir antrųjų užsienio kalbų A2 lygį. Tai įmanoma nustatyti, nes Metmenyse pateikiamas pagrindas kalbų programoms, programų gairėms, egzaminams, vadovėliams rengti Europoje. Metmenyse išsamiai aprašoma, ką mokiniai turėtų išmokti daryti, kad gebėtų vartoti kalbą bendravimo tikslams, taip pat tai, kokių žinių jie turėtų įgyti ir kokius gebėjimus išsiugdyti, kad veiksmingai bendrautų. Metmenys nustatė ir apibūdino šešių kalbos mokėjimo lygių sistemą nuo A1 iki C2. Lygių apibūdinimai, kaip ir kita kalbų mokymui skirta Europos Tarybos medžiaga, yra neprivalomi. Tačiau tai puikus orientyras vienodai ir skaidriai suprasti kalbų mokymosi pasiekimus.

Atnaujintos bendrosios programos pasinaudojo visais Metmenų teikiamais pranašumais, ir dabar mūsų šalies mokiniai, mokydamiesi pagal atnaujintas programas, naudodamiesi Europos kalbų aplanku ir Metmenimis, gali aiškiai pasakyti, kokie jų kalbų mokėjimo pasiekimai.

Šios metodinės rekomendacijos (toliau – Rekomendacijos) skirtos užsienio kalbų mokytojams, mokyklų vadovams ir mokiniams. Jose patariama, kaip geriausia parengti ir vertinti testus, nustatyti mokinių pasiekimų lygį. Rekomendacijos padės mokytojams ir mokiniams geriau suprasti užsienio kalbos mokymosi tikslus ir uždavinius, tikrinamų grupavimo testais gebėjimų pobūdį. Testo rezultatai naudojami organizuojant užsienio kalbų mokymą 11 klasėje ir teikti rekomendacijas tolesniam užsienio kalbų mokymuisi pagal vidurinio ugdymo programas pasirenkant adekvatų A2, B1 ar B2 lygio kalbos mokymosi kursą. Rekomendacijos padės mokytojams tobulinti ugdymo procesą. Taigi testas gali atlikti pasiekimų lygio nustatymo (A2–B2), grupavimo (sudaryti vieno pasiekimų lygio grupes) ir diagnostinę funkciją (nustatyti mokymosi spragas).

Pirmiausia testas mokiniui suteiks informacijos, kokį lygį jis yra pasiekęs ne tik mokymo Programos atžvilgiu, bet ir Europos kontekste, ir bus patikimas patarėjas rinktis Programoje numatytus A2, B1 ar B2 kursus.

Testo rezultatai gali suteikti informacijos apie mokinio gebėjimų spragas klausymo, skaitymo ir rašymo srityse. Be to, nagrinėjant rezultatus išsamiau, galima suprasti, kokiems gebėjimams ugdyti reikia skirti daugiau dėmesio, o tai bus patikimas pagrindas mokymui diferencijuoti ir individualizuoti. Mokytojas žinos mokinių mokymosi poreikius ir galės tikslingai siūlyti reikalingus modulius.

Testo vykdymas padės mokiniui įgyti testų atlikimo patirties, kurios jiems reikia laikant brandos ir kitus egzaminus.

Galiausiai mokiniai galės mokytis homogeniškoje grupėje, tai sudarys jiems sąlygas siekti geresnių mokymosi rezultatų.

Pirmosios diskusijos apie bandymus formuoti homogeniškas grupes prasidėjo Jungtinėse Amerikos Valstijose 1892 metais, kai tam tikslui buvo sudaryta dešimties ekspertų grupė, vadovaujama Harvardo universiteto prezidento Charleso Elioto. Diskusijos ir bandymai vyko Europoje, o Jungtinės Karalystės 11+ testas, grupavęs mokinius pagal gabumus, žinomas ir mūsų amžininkams. Grupavimas pagal gabumus turi daug mokinių diskriminavimo elementų – daugelio mokslininkų išvados patvirtino, kad toks skirstymas tinkamas tik gabiesiems mokiniams. Tačiau atsirado kitokio mokinių skirstymo variantų. Vienas jų – tai mokinių skirstymas pagal įgytus tam tikro mokomojo dalyko gebėjimus klasės viduje arba ir tarp klasių. Šis skirstymo būdas parankus tuo, kad dažnai mokinio skirtingų dalykų gebėjimai skiriasi, pavyzdžiui, mokinys gali puikiai išmanyti matematiką, bet prastai mokėti užsienio kalbą. Kitas argumentas už mokinių grupavimą užsienio kalbai mokytis yra tas, kad silpnesnių gebėjimų mokiniai paprastai turi problemų ne tik produkavimo, bet ir recepcijos (supratimo) srityse. Mokinio savijauta bus visada prasta, jeigu jis nesupras garso įrašo, ką kalba mokytojas, ar tiesiog negebės sekti pamokos ir dalyvauti klasės diskusijose. Šiuo metu niekam nekyla abejonių, kad tikslinga formuoti grupes iš mokinių, kurių pasiekimai maždaug vienodi. Būtų neįprasta ir nesuvokiama, jei kalbų mokyklos vienoje, kad ir mažoje, grupėje mokytų, pavyzdžiui, A2 ir B1 lygio mokinius. Egzistuoja daugybė grupavimo (angl. *placement*) testų (pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės Oksfordo grupavimo testas (angl. *Oxford Placement Test*), JAV Kolegijos grupavimo testas (angl. *College Placement Test*) ir kt., kurie yra plačiai taikomi sudarant homogeniškas grupes užsienio kalboms mokytis. Taigi egzistuoja įvairūs grupavimo būdai ([http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/Sv_problema3\(43\).pdf](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/Sv_problema3(43).pdf)):

perskirstant klases tik tam tikram dalykui;

sudarant panašių gebėjimų grupes tam tikram dalykui iš skirtingų mokymosi pakopų mokinių;

sudarant panašių gebėjimų grupes klasėje;

sudarant tam tikros veiklos grupes klasėje;

sudarant berniukų ir mergaičių grupes tiems dalykams, kurių mokymosi strategijoms įtakos turi lytis;

keičiant programos struktūrą – sudarant modulius;

diferencijuojant ir individualizuojant mokymą.

Rekomendacijas sudaro trys skyriai.

Pirmajame skyriuje pateiktos glaustosios rekomendacijos užsienio kalbų mokytojams ir mokyklų vadovams.

Antrajame skyriuje pateikiama informacija mokytojui apie mokyklos ugdymo turinio organizavimą ir diferencijavimą mokant užsienio kalbų.

Trečiojo skyriaus medžiaga aptaria mokinių grupavimo testus, jų administravimą, vertinimą, ryšį su Pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis, rezultatų taikymą organizuoti užsienio kalbų ugdymo turinį, pateikia gerąją mokyklos patirtį.

I S K Y R I U S

GLAUSTOSIOS TESTO NAUDOJIMO REKOMENDACIJOS UŽSIENIO KALBŲ MOKYTOJAMS IR MOKYKLŲ VADOVAMS

Testo paskirtis ir struktūra

Užsienio kalbų grupavimo testo paskirtis – įvertinti mokinių anglų, prancūzų, rusų ar vokiečių kalbos pasiekimus pagal bendrąsias programas, siejant su *Bendrujų Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenų* A2–B1 lygiais, teikti mokiniams, jų tėvams (globėjams) informaciją apie mokinio pasiektą kalbos mokėjimo lygį, reikalingą renkantis tolesnį mokymosi kursą ar mokymo įstaigą, teikti mokykloms informaciją, reikalingą užsienio kalbų vidurinio ugdymo turiniui organizuoti mokiniams renkantis vidurinio ugdymo programos A2–B1 kursus.

Pabrėžtina, kad dešimtokų grupavimo testas nėra privalomas. Tai įrankis mokytojui ir mokiniui pasinaudoti testo teikiamais pranašumais, jei mokykloje bus nuspręsta jį atlikti. Testo rezultatai neįpareigoja mokinio rinktis rekomenduotą mokymosi kursą ir turi tik patariamąją funkciją.

Testas susideda iš klausymo, skaitymo ir rašymo dalių. Yra keturios klausymo, trys skaitymo ir dvi rašymo užduotys. Testas siekia apimti A2 ir B1 lygius. Pirmosios dvi klausymo ir skaitymo užduotys ir pirmoji rašymo užduotis orientuojamos į A2 lygį, likusios – į B1 lygį.

Testo vykdymas

Testas atliekamas atsižvelgus į Švietimo ir mokslo ministerijos kasmetiniame rašte rekomenduotą laiką. Rašte taip pat pranešama, iš kur ir kada gali būti gaunamas naujas testas.

Testas gali būti vykdomas visas iš karto arba atskiromis dalimis (klausymas, skaitymas, rašymas). Apie testui atlikti skirtų patalpų parinkimą, testo vykdymą, vertinimą, rezultatų skelbimą sprendžia mokyklos direktorius arba direktoriaus skirtas testo administratorius.

Kaip ir atlikdami bet kokį testą, mokiniai turi būti supažindinti su tekstų ir užduočių tipais, testo atlikimo tvarka, vertinimo kriterijais.

Mokinių darbų vertinimas

Mokinių darbus vertina mokinius mokęs mokytojas arba mokyklos direktoriaus skirtas kitas mokytojas. Esant galimybei, rašymo darbus vertina du vertintojai. Vertintojas / mokytojas, skelbdamas rezultatus, gali parodyti mokiniams jų darbus, tačiau mokiniams jų nepalieka. Testas neplatinamas ir negali būti naudojamas mokymui.

Skaitymui ir klausymui vertinti pateikiami atsakymai, o rašymas vertinamas pagal šias žinutės ir asmeninio laiško vertinimo lenteles:

Žinutės vertinimo lentelė A2 lygiui nustatyti (5 taškai)

Balų skaičius	Aptartys
Turinys	
3	Išsamiai atsakyta į visus (4) užduoties punktus (<i>content points</i>).
2	Atsakyta į (3) užduoties punktus. Neatsakyta į (1) užduoties punktą arba atsakyta neišsamiai.
1	Atsakyta į (2) užduoties punktus. Neatsakyta į (2) užduoties punktus arba atsakyta neišsamiai.
0	Atsakyta į (1) užduoties punktą. Neatsakyta į (3) užduoties punktus arba atsakyta neišsamiai.
Kalbos taisyklingumas	
2	Yra ne daugiau kaip 4 gramatikos, žodyno, rašybos ar skyrybos klaidos.
1	Yra ne daugiau kaip 8 gramatikos, žodyno, rašybos ar skyrybos klaidos.
0	Yra daugiau kaip 8 gramatikos, žodyno, rašybos ar skyrybos klaidos.
5 taškai	

Vertinant žinutes, būtina laikytis šių bendrų nurodymų:

- Jei žinutės turinys neatitinka užduoties, visas tekstas vertinamas 0.
- Jei parašyta mažiau kaip 15 žodžių, visas žinutės tekstas vertinamas 0.

Asmeninio laiško vertinimo lentelė B1 lygiui nustatyti (15 taškų)

Balų skaičius	Aptartys
Turinys	
3	Išsamiai atsakyta į visus (4) užduoties punktus (<i>content points</i>).
2	Atsakyta į (3) užduoties punktus. Neatsakyta į (1) užduoties punktą arba atsakyta neišsamiai.
1	Atsakyta į (2) užduoties punktus. Neatsakyta į (2) užduoties punktus arba atsakyta neišsamiai.
0	Atsakyta į (1) užduoties punktą. Neatsakyta į (3) užduoties punktus arba atsakyta neišsamiai.
Teksto ir minties rišlumas	
2	Tekstas nuoseklus ir rišlus.
1	Didžioji teksto dalis nuosekli ir rišli.
0	Didžioji teksto dalis nenuosekli arba nerišli.
Teksto išdėstymas	
2	Tekstas išdėstytas tinkamai.
1	Gali būti 1–2 teksto išdėstymo netikslumai.
0	Yra daugiau negu 2 teksto išdėstymo trūkumai.
Žodyno tinkamumas	
3	Visi / beveik visi žodžiai vartojami tinkamai. Ne daugiau kaip 1 klaida.
2	Beveik visi žodžiai vartojami tinkamai. Ne daugiau kaip 3 klaidos.
1	Dauguma žodžių vartojami tinkamai. Ne daugiau kaip 5 klaidos.
0	Daug žodžių vartojami netinkamai. Daugiau kaip 5 klaidos.
Gramatikos struktūrų taisyklingumas	
3	Nėra / beveik nėra gramatikos struktūrų klaidų. Ne daugiau kaip 2 klaidos.
2	Beveik visos gramatikos struktūros vartojamos taisyklingai. Ne daugiau kaip 4 klaidos.
1	Dauguma gramatikos struktūrų vartojamos taisyklingai. Ne daugiau kaip 6 klaidos.
0	Daug gramatikos struktūrų vartojamos netaisyklingai. Daugiau kaip 6 klaidos.
Rašyba, skyryba	
2	Ne daugiau kaip 3 klaidos.
1	Ne daugiau kaip 6 klaidos.
0	Daugiau kaip 6 klaidos.
15 taškų	

Vertinant laiškus, būtina laikytis šių bendrų nurodymų:

- Jei laiško turinys neatitinka užduoties, visas laiškas vertinamas 0.
- Jei parašyta mažiau kaip 50 žodžių, visas laiškas vertinamas 0.
- Jei parašyta 51–80 žodžių, galutinis laiško vertinimas mažinamas 1 tašku.
- Pasikartojančios vienodo pobūdžio klaidos skaičiuojamos kaip viena klaida.

Lygio nustatymo lentelė

1 lentelė

Testo taškai	Mokinio kalbos mokėjimo lygis	Rekomendacija
Iki 17 taškų.		Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį A2 orientuotą kursą.
18–34 viso testo taškai.	Mokinio kalbos mokėjimo lygis A2.1.	Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B1 orientuotą kursą.
35–50 viso testo taškų.	Mokinio kalbos mokėjimo lygis A2.	Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B1 orientuotą kursą.
51–58 viso testo taškai.	Mokinio kalbos mokėjimo lygis B1.1.	Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B2 orientuotą kursą.
59–65 viso testo taškai.	Mokinio kalbos mokėjimo lygis B1.	Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B2 orientuotą kursą.

Mokytojai gali sieti taškus su pažymiais savo nuožiūra.

Rekomendacijos mokiniui dėl mokymosi lygio rinkimosi gali būti teikiamos remiantis ne tik testo rezultatais, bet ir papildomais mokyklos vertinimo sistemą atitinkančiais vertinimo kriterijais. Tai gali būti:

- Metinis pažymys;
- Kalbėjimo pažymys.
- Mokinio įsivertinimas / Europos kalbų aplanko rezultatai;
- Mokytojo rekomendacija

Atsižvelgiama į tėvų ir mokinių susitarimus, tvarkaraščio, finansavimo galimybes ir kt.

Mokiniui išeinant į kitą mokyklą rekomenduojama išduoti pažymą apie mokinio pasiektą lygį (A2.1, A2–B1.1, B1). Pažymoje nurodoma testo atlikimo data, testo punktų skaičius, mokinio gautų taškų skaičius ir pasiektas kalbos mokėjimo lygis. **Lygis nustatomas pagal 1 lentelę remiantis tik testo rezultatais.** Pažymos gali būti išduodamos visiems to pageidaujantiems mokiniams.

Testo rezultatai negali būti naudojami mokytojo darbui vertinti.

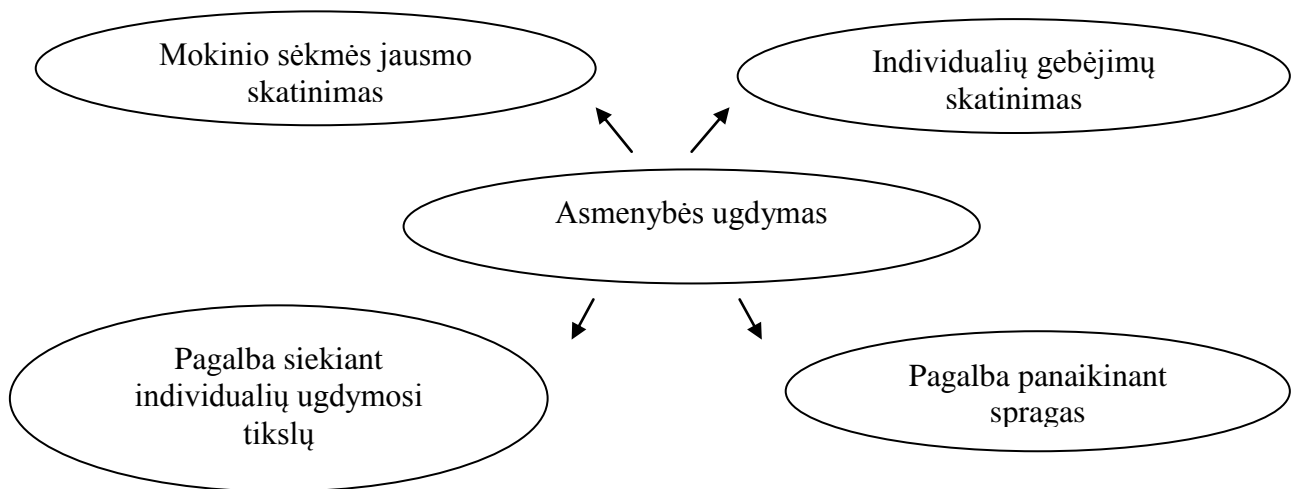
II SKYRIUS

MOKYKLOS UGDYMO TURINIO ORGANIZAVIMAS IR DIFERENCIJAVIMAS MOKANT UŽSIENIO KALBŲ

1. Diferencijavimo tikslas

Pagrindinis diferencijavimo tikslas – ugdyti mokinio asmenybę remiantis individualiomis jo savybėmis, t. y. puoselėti individualius jo gebėjimus, ugdymosi galias, atsižvelgiant į jo motyvaciją, mokymosi sunkumus ir pan. Pateikdami mokymo medžiagą ir tinkamai organizuodami ugdymą, sukuriame galimybes mokiniams patirti ugdymosi sėkmę, kuri turi didžiulę įtaką jo motyvacijai, ugdome sąmoningumą ir stipriname asmenybę. Atpažinę ir įvertinę kiekvieno mokinio gebėjimus, parenkame tinkamus būdus jiems plėtoti arba sukuriame sąlygas trūkstamiems gebėjimams ugdyti. Diferencijuodami ugdymą taip pat padedame mokiniams nusistatyti ugdymosi tikslus ir siekti jų kiekvienoje pamokoje.

Ugdymo(si) diferencijavimo komponentai

2. Diferencijavimo priežastys

„Prigimtinis galvų skirtumas“ – taip asmenybių skirtumus apibūdino filosofas Schopenhaueris – yra labai plati tema. Visi užsienio kalbos mokymo principai ir metodai, kuriuos mokytojai puikiai žino, praktinėje veikloje pateikiami skirtingu būdu, skirtingu intensyvumu ir pagaliau – skirtingiems mokiniams. Asmenybės charakterio individualumas, didžiuliai auklėjimo ir ugdymo namuose skirtumai – tai tik dalis veiksnių, darančių didelę įtaką mokytojo ugdymo sėkmei. Kuo vyresni mokiniai, tuo svarbesni individualūs pamokos momentai, nes prieš mus sėdi asmenys, sukaupę labai skirtingą gyvenimo patirtį.

Psichologai ir edukologai taip pat kalba apie įgimtus asmens temperamento skirtumus ir galimybę dirbti komandoje. Tarp savo mokinių sutinkame impulsyvių ekstravertų ir refleksyvių drovuolių. Į visus šiuos aspektus mokytojai turi atsižvelgti planuodami ir organizuodami ugdymą.

- ***Siekių įvairovė***

Bėgant laikui, mūsų gyvenime vieni dalykai praranda svarbą, o kiti jos įgauna. Žmonės išsikelia sau tokius tikslus, kurie jiems svarbūs konkrečiu laiku. Iš esmės nėra „blogų“ mokymosi motyvų. Jei mokiniai mokosi užsienio kalbos vien tik todėl, kad privalo, o šiaip jau turi nusistatę kitus tikslus, turėtume juos suprasti. Mokytojui būtina suprasti ir sau pasakyti: neįmanoma, kad viskas visiems tiktų. Dirbdami pagal programas, skirtas visiems, turime laviruoti, atsižvelgti į konkrečius mokinius.

Gali skirtis ir vertinimas, ar mes patenkinti, kaip mes mokame užsienio kalbą. Vieni puikiai bendrauja, vartoja platų žodyną, tačiau jų labai prastas tarimas visai jiems netrukdo. Kiti, atvirksčiai – bijo, kad nuvažiuavę į svečių šalį, iškart savo tarimu išsiduos esą užsieniečiai. Todėl gludins tarimo įgūdžius iki menkiausių detalių. Tik tada jie pasakys, kad puikiai moka užsienio kalbą.

- ***Gabumų įvairovė***

Yra žmonių, kurie puikiai moka daugybę kalbų ir, svarbiausia, jų nepamiršta, jei ilgėsnį laiką aktyviai jomis nekalba. O ką mes žinome apie didelius ar mažus gabumus užsienio kalbai? Gana mažai. Aišku tik viena – skirtumai egzistuoja. Mes negalime organizuoti unifikotos pamokos, bet mūsų valioje derinti savo reikalavimus ir individualius mokinių gebėjimus. Yra mokinių, kurie turi tam tikrų sutrikimų, kai atlieka rašymo užduotis. Tokie mokiniai nebūtinai turi garsiai skaityti, rašyti su visais diktantus. Jiems galima pateikti atskiras užduotis, atitinkančias jų galimybes. Organizuojant darbą poromis kalbėjimo įgūdžiams lavinti, itin uždariems mokiniams galime kelti kitus tikslus ir skirti jiems tylaus darbo fazę, kad nauja medžiaga neliktų nežinoma, kad ja remdamiesi jie galėtų žengti į priekį. Mokytojui privalu pastebėti, kokiose srityse mokiniai nėra itin gabūs, ir jiems pateikti kompensacines mokymosi strategijas.

Visi žinome: tikrų talentų nėra daug. Bet juos būtina atpažinti, skatinti ir auginti. Vienas gražiausių mokytojo tikslų – surasti paslėptą talentą ir jį išpuoselėti.

- ***Interesų įvairovė***

Žmogus yra būtybė, kuri turi interesų. Jis domisi viskuo: vabalais žemėje ir žvaigždėmis danguje. Šalia to, ko ieško, jis suranda daugybę naujų dalykų, ir prie kai kurių lieka visą savo gyvenimą, taip darydamas įtaką savo likimui, gyvenimo sėkmei. Mokytojo laimei, kiekvienas mokinys turi norą sužinoti ir pažinimo džiaugsmą. Mokinių domėjimosi sritis, mąstymo būdą ir patirtį mokytojas išsiaiškina tuomet, kai su jais kalbasi. Kai kurie interesai išryškėja gan anksti, kartais – veikiami simpatiško, įdomaus žmogaus. Mokyklos paskirtis ir šioje srityje – prisidėti prie asmenybės ugdymo. Kiekvienai interesų sričiai galima rasti medžiagos užsienio kalba ir pristatyti ją klasei įdomiai, derinant ugdymo tikslus ir mokinių pomėgius. Mūsų pareiga – paskatinti mokinius, kurie užsienio kalbos pamokoje paprastai nėra patys aktyviausi, pavyzdžiui, vaikus, kurie domisi technika, sportuoja. Jiems galima surasti individualių tekstų, užduočių. O mokiniams, kurių

interesai dar nėra apibrėžti, reikėtų pateikti įvairesnių pasiūlymų. Nepamirškime: kas patiko vienam mokiniui ar grupei, nebūtinai tai yra geriausia medžiaga ar užduotis.

Planingai keisdami darbo formas ir metodus, nepamesdami visumos, padarysime savo mokymą labiausiai artimą mokiniui. Neįmanoma ir negalima įvairiausių poreikių patenkinti pasitelkus standartinę, kasdienę pamokos rutiną. Renkantis iš darbo formų įvairovės, sutiksime tokių, kurias mokiniai itin mėgsta, ir tokių, kurios suteikia mokytojui galimybę apgaubti mokinį rūpesčiu, individualia pagalba, suteikti pojūtį, kad jis ir jo siekiai yra labai svarbūs. Reikia nuolat prisiminti paprastus, bet svarbius dalykus: būtinos triukšmingesnių ir tylesnių veiklų fazės – nuo produktyvaus triukšmo prie tylos; socialinių darbo formų įvairovė – mokytojas pamokos centre, mokytojas įvykių stebėtojas ir konsultantas; gebėjimų ugdymo, medžiagos įvairovė; tikslingas dėmesio sukaupimo ir atsipalaidavimo fazių kaitaliojimas.

Būtina mokiniams suteikti galimybę pamąstyti, pasitarti, palyginti, ką ir kaip jie suprato. Pamokos organizavimas, struktūros aiškumas, protingas ir tikslingas metodų, užduočių kaitaliojimas yra svarbūs sėkmingos pamokos rodikliai, bet individuali pagalba mokiniui – svarbiausias būdas jį paskatinti ir motyvuoti. Tai didelis iššūkis mokytojui.

- ***Aplinkos skirtumai***

Viena iš mokyklos funkcijų – suteikti išsilavinimą mokiniams, kurie kilę iš šeimų, nevertinančių ar nepakankamai vertinančių mokyklą, išsilavinimą, kaip būtinybę sėkmingai asmens saviraiškai. Ir šiais laikais kai kuriems mokiniams mokykla gali būti vienintelė vieta, kurioje jie gali mokytis. Ugdant užsienio kalbą, atkreipiant dėmesį į „prigimtinį galvų skirtumą“, reikėtų prisiminti, kad mums būtina:

- pažinti kiekvieno mokinio individualias savybes;
- pripažinti ir gerbti tam tikras mokinių savybes, net jeigu jos ir netinka mūsų ugdymo koncepcijai;
- atsižvelgiant į mokinių galimybes, ugdyti jų gebėjimus ir skatinti jų interesus siejant juos su kalbos mokymo tikslais;
- naudoti platų ir įvairų metodų repertuarą;
- vedant patikrintu, efektyviu ugdymo keliu, suteikti mokiniams galimybę sustoti savoje, jo prigimčiai ir gebėjimams pritaikytoje ugdymosi stotelėje.

Gebėjimas pripažinti ir ugdymo tikslams efektyviai panaudoti mokinių įvairovę yra bene svarbiausia ir sunkiausia mokytojo užduotis. Net tuomet, kai žinome, kad iš mūsų pastangų lieka tik nedidelė dalelė.

- ***Gebėjimų skirtumai***

Švietimo įstatyme įtvirtinta nuostata, kad visi mokiniai turi būti mokomi. Būtina panaikinti skirtumus, kurie pasitaiko ugdymo proceso pradžioje, įvertinti kiekvieno mokinio mokymosi

galimybes, jas priimti ir ugdyti, tinkamai diferencijuojant ir individualizuojant užduotis. Mokinių gabumus privalu vystyti, o trūkumus – šalinti.

Atsižvelgiant į klasėje sėdinčių mokinių įvairovę, mokytojas diferenciuoja tikslus, turinį, užduočių apimtį ir sunkumo lygį, mokymo(si) tempą, mokymo(si) ir įtvirtinimo formas. Kiekvienoje mokykloje pasitaiko klasių, kuriose mokiniai yra itin skirtingi. Savaiame aišku, kad reikalavimai mokiniams turi būti susieti su individualia pagalba jiems. Taip išvengiama nesėkmių. Išlieka noras mokytis, tačiau mokinių įvertinimas tampa pakankamai sudėtingas.

Ar mokiniai mokosi su džiaugsmu ir sėkmingai, lemia mokytojų požiūris į mokinius ir mokymą. Ypač sudėtinga tais atvejais, kai kalbame apie silpnesnius mokinius. Sąmoningai ar nesąmoningai, šie mokiniai priima neigiamą požiūrį į juos ir „vaidina“ pamokoje tokį vaidmenį, kokio iš jų tikimasi. Toks apibūdinimas verčia mokinius nuvertinti save. Mokiniai, turintys mokymosi sunkumų, turėtų iš mokytojų sulaukti naujų impulsų, paskatinimų ugdytis. Tokie mokiniai yra ne tik skirtingų gabumų, bet yra ir skirtingose vystymosi ir brandos stadijose. Sunkumų turintys mokiniai mokosi sunkesnėmis sąlygomis: jų problemos gali būti pakankamai plataus spektro, sunkaus pobūdžio arba tik dalinės ir praeinančios su branda. Mokytojo užduotis – planuoti pamoką taip, kad visi mokiniai būtų ugdomi optimaliai. Šiam tikslui pasiekti reikėtų sukurti gerą mokymosi klimata ir motyvuojančią aplinką, mokytis vienos bendros temos, turinio, objekto, atsižvelgiant į kiekvieno sąlygas, tikslus, galimybes, taip pat kartu su kitų dalykų mokytojais sukurti individualų ugdymo planą.

Privalomi užsienio kalbų mokymo tikslai gali būti pasiekti skirtingame lygyje, ir kiekvienas mokinys gali patirti sėkmę su savo gebėjimais ir talentais. Juos reikia tiesiog vesti ir skatinti visiškai panaudoti individualaus mokymosi potencialą. To galima pasiekti naudojant įvairias didaktines ir metodines priemones bei pamokos organizavimo modelius, į kuriuos įtraukiami visi ugdymo proceso dalyviai.

3. Ugdymo turinio diferencijavimas

Įgyvendindami ugdymo turinį, mokytojai neturėtų pamiršti, kad pagrindinė jų priedermė – padėti mokiniams ugdytis kompetencijas, būtinas sėkmingai veiklai šiuolaikiniame pasaulyje. Todėl užsienio kalbų, kaip ir kitų dalykų, mokymas, tėra tik sudėtinė mokinio kompetencijų plėtojimo ir stiprinimo dalis. Įgytos kompetencijos suteiks mokiniams galimybę atlikti kompleksines veiklas, atspindinčias asmenybės brandą. Būtent per mokinio veiklas atsispindi, kaip tvirtai tarpusavyje susiję mokinio gebėjimai, įgūdžiai, žinios, asmeninė patirtis, vertybinės nuostatos, motyvacija bei tikslai, o jo sugebėjimas dirbti savarankiškai ir prisiimti atsakomybę yra visų ugdymo proceso dalyvių ugdymo (si) rezultatas. Teikdami mokiniams plačias galimybes rinktis, tikslingai ir atsakingai sujungdami atskirų dalykų veiklas, atsižvelgdami į individualius mokinio gebėjimus

visose ugdymo pakopose, mokytojai padėtų savo ugdytiniams sėkmingai pasiekti ugdymo programose apibrėžtų kompetencijų ugdymo tikslų.

Prisiminkime, kad ugdymo turinį sudaro:

- jau turima mokinio patirtis;
- ugdymo programos ir kontekstas;
- mokymo ir mokymosi metodai;
- vertinimo būdai ir rezultatai;
- mokymo ir mokymosi šaltiniai bei priemonės.

- ***Informacijos apie mokinio mokymosi patirtį svarba***

Pradėdami įgyvendinti vidurinio ugdymo programą, užsienio kalbų mokytojai turi puikią galimybę susipažinti su turima mokinio patirtimi šioje ugdymo srityje – jiems siūloma organizuoti mokinio užsienio kalbos pasiekimų nustatymą testu baigiant pagrindinio ugdymo programą ir gauti / suteikti informaciją apie tai, kokį Europos Tarybos užsienio kalbos mokėjimo lygį atitinka individualūs mokinio pasiekimai.

Baigdami pagrindinio ugdymo programą, mokiniai gali patikrinti savo kalbinės kompetencijos lygį (anglų, vokiečių, prancūzų ir rusų kalbų) tam, kad pradėdami vidurinio ugdymo programą, jie galėtų rinktis užsienio kalbų kursus, orientuotus į atitinkamus Europos Tarybos lygius. Taigi užsienio kalbai suteiktas dar reikšmingesnis statusas, kurį užsienio kalbų mokytojams derėtų tinkamai / atsakingai palaikyti ir vėliau pagal vidurinio ugdymo programą mokymą / ugdymą organizuoti orientuojantis į konkretaus mokinio / mokinių grupės kompetencijų ugdymą.

Testas yra tik vienas iš būdų, kaip išsiaiškinti turimą mokinio patirtį. Būtų galima organizuoti ir dar vienos kalbinės veiklos – kalbėjimo gebėjimų – patikrinimą užsienio kalbų įskaitu pavyzdžiu, atsižvelgiant į mokinių pasiektą lygį pagal Europos Tarybos Metmenis. Dalyko mokytojo įvertinimas ar trumpas mokinio pažangos aprašymas yra taip pat svarbi informacija apie mokinio pasiekimus. Kita vertus, siekdami mokinio atsakomybės ir rengimosi savarankiškai veiklai, užsienio kalbų mokytojai plačiai taiko mokinio savo pasiekimų įsivertinimą. Tam naudojamos vadovėlių autorių parengtos pažangos įsivertinimo lentelės, Europos Tarybos kalbų mokėjimo lygių aprašai ar jų ištraukos, Europos kalbų aplankas, kita asociacijų ar pačių mokytojų parengta įsivertinimo medžiaga. Organizuodami įsivertinimą, užsienio kalbų mokytojai skatina mokinius formuluoti individualius mokymosi tikslus, numatyti būdus jiems pasiekti bei adekvačiai įsivertinti pastangas ir pasiekimus. Visa informacija apie turimą mokinių ugdymosi patirtį turėtų padėti planuoti ugdymo turinio įgyvendinimą konkrečioje mokykloje, atsižvelgiant į mokyklos užsienio kalbų mokymo tradicijas, mokytojų pasirengimą ir patirtį.

- ***Ugdymo planavimo kompleksiskumas***

Vadovaujantis bendrųjų ugdymo planų nuostatomis, mokykloje vykdomoms ugdymo programoms ir ugdymo turiniui įgyvendinti rengiamas mokyklos ugdymo planas. 2011–2013 metų Bendrųjų ugdymo planų tikslas – padėti mokykloms formuoti ugdymo turinį ir organizuoti procesą taip, kad kiekvienas besimokantysis pasiektų geresnių ugdymo(si) rezultatų ir įgytų mokymuisi visą gyvenimą būtinų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų. Taigi kiekvienos mokyklos ugdymo turinys formuojamas atrenkant ir pritaikant ugdymo turinį pagal būtent tos mokyklos tikslus, konkrečius mokinių ugdymo(si) poreikius ir yra įgyvendinamas vadovaujantis Pagrindinio ugdymo bendrosiose programose ir Vidurinio ugdymo bendrosiose programose apibrėžtais mokinių pasiekimais, Bendraisiais ugdymo planais ir mokykloje priimtais susitarimais, sprendimais.

Bendrieji ugdymo planai teikia mokykloms plačias galimybes ugdymą diferencijuoti ir individualizuoti. *Siekiant padėti mokiniui sėkmingai mokytis, ugdymas individualizuojamas sudarant mokinio individualų ugdymo planą, kuriuo siekiama padėti mokiniui planuoti, kaip pagal savo išgales pasiekti kuo aukštesnių ugdymo (si) pasiekimų, ugdyti asmeninę atsakomybę dėl sąmoningo mokymosi, gebėjimo įgyvendinti išsikeltus tikslus* (Bendrieji ugdymo planai, 26 punktas). Sudarant individualų ugdymo(si) planą, mokiniui reikia nurodyti, kokius dalykus ir kokių kursų jis renkasi mokytis pradėdamas vidurinio ugdymo programą. Čia gali labai pasitarnauti 10 klasės pabaigoje pateikiamas užsienio kalbų lygio nustatymo testas, padėsiantis mokiniui įsivertinti užsienio kalbų gebėjimų lygį bei pasirinkti atitinkamą kursą pagal vidurinio ugdymo programą.

Mokykloms suteikta pakankamai didelė didaktinė ir organizacinė autonomija įgyvendinant ugdymo programas, siekiant konkrečių kompetencijų ugdymo tikslų. Mokyklos bendruomenė, taip pat ir užsienio kalbų mokytojai, turėtų aktyviai dalyvauti ugdymo plano rengimo procese. Kiekviena mokykla konkretina, kokių ugdymo tikslų bus siekiama per dalykų, dalykų modulių pamokas, neformaliojo švietimo veiklas. Atsižvelgdama į mokinių poreikius, mokykla teikia mokiniams pasirinkimo galimybes. 2011–2013 metų Pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendruosiuose ugdymo planuose pažymėta, kad užsienio kalbų mokytojai gali pasiūlyti integruoto dalyko, įvairiausių modulių programas, kurios būtų aktualios ir patrauklios jų mokiniams, plėtotų bendrąsias ir kalbines kompetencijas, padėtų rengtis savarankiškam ugdymuisi. Be to, mokyklos dažnai vykdo integruotą projektinę veiklą, organizuoja įvairaus pobūdžio renginius, kurie taip pat sudaro neribotas galimybes užsienio kalbų mokytojams padėti mokiniams plėtoti tiriamuosius, kūrybinius gebėjimus, tobulinti socialinius įgūdžius.

Užsienio kalbų mokytojai, rengdami ilgalaikius teminius planus, privalo užtikrinti vidurinio ugdymo programos, mokyklos tikslų ir uždavinių ir, suprantama, kiekvieno mokinio ugdymosi tikslų dermę. Todėl ir rekomenduojama išsamiai išsiaiškinti konkrečios mokinių grupės mokymosi patirtį, kad plane numatytos veiklos, mokymo(si) šaltiniai ir metodai, taikoma vertinimo ir įsivertinimo sistema tenkintų jų ugdymosi poreikius. Rengdamiesi pamokai, mokytojai turi ypač

„
jautriai reaguoti į mokinių ugdymosi nuostatų, motyvacijos, individualios pažangos pokyčius ir atitinkamai keisti / koreguoti didaktines priemones, siekti maksimalaus ugdymo proceso efektyvumo. Patartina į pamokų (pamokų ciklo) planavimo procesą įtraukti pačius mokinius, naudojant įvairius pamokos medžiagos vertinimo, pažangos įsivertinimo, mokymo(si) metodų veiksmingumo būdus. Mokinys, kartu su mokytoju planuodamas individualų mokymąsi, skatinamas pasidalinti atsakomybe už išsikeltų ugdymosi tikslų įgyvendinimą, susiformuoja mokymosi visą gyvenimą nuostatas, tobulina bendrąsias kompetencijas.

Itin svarbu atkreipti dėmesį, kad užsienio kalbų mokytojai kartu su 11–12 (III–IV) klasių mokiniais įgyvendina ne Brandos egzaminų, o Vidurinio ugdymo bendrąją programą. Vidurinio ugdymo bendrojoje programoje pabrėžta, kad komunikacinio mokymo kryptis yra efektyviausias mokinių kalbinės veiklos organizavimo metodas, nes *veikla paremtas kalbos mokymasis skatina mokinius ne tik vartoti kalbą, bet ir mąstyti, plėtoti kūrybines galias, o grupiniai veiksmai ugdo gebėjimą bendradarbiauti* (9.3.2. punktas). Laikydami šios nuostatos, mokytojai turėtų taikyti inovatyvius, kiekvienam mokiniui labiausiai tinkančius, į kompetencijų ugdymą orientuotus metodus. Brandos egzaminų programos tikslas – patikrinti ir įvertinti mokinių komunikacinę kalbinę kompetenciją. Taigi jis tik įvertina sakytinio teksto supratimo, rašytinio teksto supratimo ir rašytinio teksto kūrimo gebėjimus, o užsienio kalbų įskaitų programa siekia patikrinti ir įvertinti mokinių sakytinės komunikacijos (kalbėjimo) užsienio kalba gebėjimus, plėtotus įgyvendinant Vidurinio ugdymo programą. Norime pabrėžti, kad ne visi mokiniai, baigdami Vidurinio ugdymo programą, rengiasi laikyti valstybinius brandos egzaminus, todėl mokytojai turėtų atsižvelgti į kiekvieno mokinio ugdymosi tikslus ir poreikius.

- ***Vertinimas (ne) tik pagal Metmenis***

Vidurinio ugdymo bendrojoje programoje aptartas mokinių pasiekimų vertinimas. Vertinimas apima dalyko žinių ir supratimo, dalyko veiklos sričių ir mokymosi mokytis gebėjimų ugdymo(si) vertinimus pagal lygius. Tai didelė pagalba mokytojui, besirengiančiam vertinti mokinių pasiekimus taikant Metmenų atskaitos lygių aprašą. Įgiję praktinės vertinimo patirties, mokytojai, tikėtina, gebės vertinti savo ugdytinių kalbinės veiklos kompetencijas taip, kaip ir jų kolegos kitose Europos šalyse, taikančiose Metmenų (kriterinio) vertinimo skalę.

Vis dėlto mokinių pažangos vertinimas turi ir kitų tikslų, todėl kiekviena mokykla sukuria jos mokiniams tinkamą ir efektyvią vertinimo sistemą, susitaria dėl vertinimo procedūrų, mokinių ir jų tėvų informavimo. Svarbu, kad mokytojo taikoma vertinimo sistema būtų aiški ir skaidri, o galutinis pažymys teiktų objektyvią informaciją apie mokinio dalyko žinias ir gebėjimus, pažangą, individualių jo gebėjimų atitikimą Metmenų pasiekimų lygiams.

- ***Tikslingas ugdymo(si) šaltinių parinkimas***

Užsienio kalbų mokytojai turi bene didžiausią mokymo (si) šaltinių ir priemonių pasiūlą. Šiuolaikiški, komunikacinę mokymo kryptį atitinkantys vadovėliai, darbo sąsiuviniai, CD, DVD ir kiti jų priedai, pratybos, žinynai, skaitymo įgūdžiams tobulinti skirta literatūra, neribotos internete teikiamos kalbų mokymo(si) paslaugos sudaro visas galimybes inovatyviai ir efektyviai organizuoti mokinių ugdymo(si) procesą. Svarbiausia, kad mokytojai tinkamai parinktų mokymosi šaltinius, geriausiai tinkančius jų ugdytiniams, bei tikslingai konsultuotų mokinius, siekiančius savarankiškai tobulinti įvairių sričių kalbinės veiklos kompetencijas, atsižvelgdami į individualius ugdymosi tikslus.

- ***Diferencijavimo sritys pamokoje***

Galime išskirti tris pamokos sritis, kuriose įmanomas ugdymo diferencijavimas. Visų pirma tai veiklos / užduočių formuluočių pritaikymas atsižvelgiant į pasiekimų lygmenis. Kita diferencijavimo sritis – mokinių veiklos organizavimas. Užduotis mokiniams galima pateikti pagal jų mokymosi stilių, gebėjimus, interesus. Trečioji diferencijavimo sritis – vertinimas. Mokinių pasiekimus galima vertinti tiek pažymiu, tiek išsamiu paaiškinimu, tačiau, kaip minėta, vertinimas turėtų motyvuoti mokinių kryptingai siekti ugdymosi tikslų. Diferencijavimas visose minėtose srityse skatina savarankiškai mokytis ir stiprina pasitikėjimą savo jėgomis.

4. Kaip diferencijuoti ugdymą užsienio kalbų pamokose?

Kadangi vidurinio ugdymo pakopoje užsienio kalbų mokymasis yra tęstinis procesas arba pradedama mokytis naujos, trečiosios, kalbos, diferencijavimo pavyzdžiai pateikiami ir pradiniam, ir tęstiniam mokymosi etapui. Deja, dėl įvairių priežasčių ne visose mokyklose gali pavykti suformuoti panašių gebėjimų mokinių grupes. Rekomendacijose pateikdami pavyzdžius, siekiame padėti mokytojui diferencijuoti veiklas, dirbant vienoje grupėje ir su įvairių gebėjimų mokiniais.

Užsienio kalbų pamokose galima / būtina diferencijuoti užduotis ugdant visas kalbinės veiklos sritis.

Diferencijavimo galimybės	Įgyvendinimo pavyzdžiai
Kiekybinis diferencijavimas	Individualus mokymosi ir darbo pamokoje tempas bei laikas atliekant užduotis įsisavinant privalomą ir / ar papildomą medžiagą.
Kokybinis diferencijavimas	Lengvesnių / sunkesnių užduočių atlikimas (pateikus pagalbines priemones, pavyzdžiui, paveikslėlius, žodžių dalis, iliustruotus žodynus).
Socialinis diferencijavimas	Individualus darbas, darbas poromis, grupėmis tiek mokymo fazėje, tiek kontroliuojant / vertinant pasiekimus. Įvairūs mokymo tipai į ugdymo procesą integruojami skirtingai (per pažinimą, kūrybiškai, natūraliai, su galimybe panaudoti praktiškai).
Diferencijavimas pagal interesus	Iš pateiktų sričių, temų mokiniai gali pasirinkti jiems įdomią potemę, klausimą (alternatyvios užduotys, laisvos užduotys, projektiniai darbai).
Metodinis diferencijavimas	Skirtingais keliais mokiniai pasiekia tų pačių rezultatų mokytojui taikant įvairius mokymo ir mokymosi būdus.

• ***Klausymo gebėjimų ugdymas***

Nepasistengus diferencijuoti suvokimo pojūčių, neįmanoma suprasti to, kas girdėta. Mokiniais, kurie turi mokymosi sunkumų, būtina pateikti platų spektrą pagalbinių priemonių, padedančių suprasti. Tai galėtų būti gestai, mimika, paveikslėliai, daiktai, piešiniai, pasakojimai pagal paveikslėlius, dažni pakartojimai.

Nereikia pamiršti, kad girdėjimas ir supratimas yra skirtingi procesai. Tai, ką mokiniai išgirdo, nereiškia, kad suprato. Todėl visos nekalbinės suvokimo kontrolės technikos turi ypatingą reikšmę.

Suvokimo kontrolės galimybės įvairiais mokymo metais:

	Pradedant mokyti(s) naujos kalbos	Mokant(is) naujos kalbos	Tęsiant kalbos mokymą(si)
Kontekste minimų / atpažintinų objektų piešimas	+	+	+
Paveikslėlių rodymas, išrinkimas, pažymėjimas, priskyrimas, išdėliojimas paeiliui, piešimas / spalvinimas	+	+	+
Signalinių kortelių demonstravimas	+	+	+
Žodžių kortelių priskyrimas paveikslėliams	-	+	+
Klausimų atsakymas žodžiu	+	+	+
Teisingų žodžių, sakinių pažymėjimas	-	+	+
Klausimų atsakymas raštu	-	pabaigoje	+
Savarankiškas tam tikrų elementų išskyrimas iš teksto	-	pabaigoje	+
Savarankiškas teiginių formulavimas raštu	-	pabaigoje	+
Pagrindinės minties ar svarbiausios informacijos perteikimas gimtąja kalba	+	+	+
Pagrindinės minties perteikimas užsienio kalba naudojantis anksčiau išmoktomis raiškos priemonėmis	-	pabaigoje	+

• ***Sąveikos ir produkcijos žodžiu gebėjimų ugdymas***

Kalbėjimo gebėjimų ugdymas prasideda tada, kai mokiniai pripranta prie kalbos skambesio.

Tai vyksta trimis etapais:

- reprodukavimas (mintinai išminktų sakinių, tekstų perdavimas);
- rekonstravimas (pavyzdinių sakinių / tekstų pakeitimas);
- produkcavimas (savarankiškas kūrybiškas kalbėjimas).

Pradedant mokytis naujos kalbos, vyksta reprodukavimas ir rekonstravimas, o produktyvus kalbėjimas sutinkamas aukštesniuose lygiuose. Mokiniai, kuriems sunkiau sekasi mokytis užsienio kalbų, turėtų gauti kuo daugiau progų reprodukavimui, o rekonstravimui – kuo daugiau efektyvių pagalbinių priemonių. Tik tada, kai pakankamas saugumas garantuotas, mokiniai gali produktyviai reaguoti į jiems duotus signalus, impulsus. Stipresnieji mokiniai pagrindinio mokymo etapo pabaigoje jau gali savarankiškai formuluoti trumpus pasakojimus ar dalyvauti / imti interviu.

Optinė pagalba:

Silpniesiems mokiniams	Stipresiems mokiniams
Kortelės su paveikslėliais	Komiksai
Konkrečių daiktų demonstravimas	Komiksų figūros su tam tikrais tekstais
Nuotraukos	Paveikslėlių serijos
Kalendoriai	Žodžių sąrašai
Iliustruoti žodynai	Žodynai
Neverbalinė pagalba: mimika, gestai, kūno kalba	

Atsižvelgiant į mokinių gebėjimus, galima pateikti parengiamąsias diferencijuotas užduotis:

Užduotys reproduktyviam kalbėjimui	Užduotys rekonstrukciniam ir produkciniam kalbėjimui
Prasmingų frazių / sakinių pakartojimas / kartojimas kartu su mokytoju.	Aprašymai, pasakojimai, pavyzdžiui, apie save, savo interesus, asmenų, kelio aprašymas.
Atskirų žodžių, trumpų sakinių kartojimas.	Palyginimai, pavyzdžiui, įvairių rūšių paveikslėlių aprašymas, paveikslėlių ir tekstų palyginimas.
Individualus kartojimas, kartojimas grupėmis, chorų.	Spėjimų formulavimas, pavyzdžiui, kūrybiškai baigti nebaigtus tekstus.
Žodžių, sakinių pakartojimas, papildymas, pratęsimas.	Paliepimai, kvietimai / pasiūlymai, pavyzdžiui, dalyvavimas pokalbyje įvairiose pamokos organizavimo fazėse.
Raiškus trumpų rimuotų frazių, trumpų sakinių, eilėraščių, dainų kartojimas.	Vaidinimai pagal pasirinktus / paskirtus vaidmenis (pokalbis pagal pateikto dialogo modelį, laisvas dialogas, interviu).
Prasmingų trumpų tekstų / ištraukų mokymasis mintinai.	Juokų, anekdotų, trumpų istorijų pasakojimas.
Raiškus rimuotų frazių, patarlių, trumpų eilėraščių deklamavimas, istorijų pasakojimas.	Istorijos tęsimas / pasakojimas paeiliui.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad silpniesiems mokiniams turi būti pateikta įvairaus pobūdžio pagalbinės medžiagos, pavyzdžiui, pateikti pavyzdiniai sakiniai, tekstai, sakinių pradžios ir pan.

- **Skaitymo supratimo gebėjimų ugdymas**

Užsienio kalba tekstuose pateikti žodžiai-paveikslėliai gali labai padėti skaitymo suvokimui. Jeigu įmanoma, žodį rašytine forma reikėtų pateikti tik tada, kai mokiniai jau geba jį girdėti ir suprasti. Skaitant taip pat vyksta diferencijavimo procesai. Jie prasideda nuo žodžių kortelių, kuriose parašytas tik vienas žodis, sakiny ar žodžių grupė, kuriuos iš pradžių reikėtų perskaityti tyliai, o tik po to garsiai, ir baigiasi trumpo teksto skaitymu garsiai. Taip mokome skaitymo technikos. Mokiniais, turintiems mokymosi sunkumų, reikėtų tokias užduotis pateikti pakankamai dažnai, nes taip jie mokosi surasti konkrečią informaciją: asmenį, laiką, vietą. Skaitymo suvokimo kontrolė gali būti atliekama ir kontroliuojant klausymo suvokimą.

- **Rašymo gebėjimų ugdymas**

Įvadiniame užsienio kalbos mokymo etape nereikėtų siekti išugdyti rašymo įgūdžius. Pradiniame ir pagrindiniame mokymo etape pakaktų to, kad mokiniai užtikrintai gebėtų atpažinti

atitinkamą žodyną ar raiškos formas, panaudoti jas klausydami, skaitydami, kalbėdami. Rašymo įgūdžių lavinimas vyksta trimis etapais:

1. reprodukcinis (be jokių kitų variantų) rašymas / nurašymas;
2. nukreiptas (varijuojantis) rašymas (pavyzdinių tekstų pakeitimas);
3. produktyvus (laisvas) rašymas (kūrybiškas, savarankiškas rašymas).

Kiekvieno etapo galima siekti tik tuomet, kai išugdyti pakankami žemesnės pakopos gebėjimai. Tai ypač aktualu mokiniams, kurie turi mokymosi sunkumų ir reikalauja daugiau pagalbos ir dėmesio.

Atsižvelgiant į teikiamos pagalbos tikslą, siūlomas toks diferencijavimas:

Pradedant mokyti(s) naujos kalbos	Tęsiant kalbos mokymą(si)
Mokinys rašyti pradeda nurašydamas, taip pat teksto priskyrimo, grupavimo būdu.	Produktyvus rašymas vis labiau tampa toks pat svarbus kaip ir reproduktyvus rašymas, o jo reikšmė nuolat didėja.
Tik po gausybės įvairių pratimų žodžiu ir užtikrinus kalbinių struktūrų, žodyno reikšmės supratimą ir taisyklingą panaudojimą, galima pradėti rašymo ugdymą.	Produktyvus rašymas tarnauja kaip pagalba mokantis, įsimenant, rengiantis komunikuoti žodžiu, taip pat pasitelkiamas kaip priemonė savikontrolei.

Pagalbos priemonės ugdant rašymo gebėjimus:

Pradedant mokyti(s) naujos kalbos	Tęsiant kalbos mokymą(si)
Žodžių paveikslėliai	Teminis žodžių sąrašas
Prasminiai / atraminiai žodžiai	Pavyzdiniai sakiniai, tekstai
Tekstai su praleistais žodžiais	Mokymosi kartoteka (žodžiai, frazės)
Žodžių grupės	Pateikta žodžių pradžia
Sakiniai kaip rašymo modelis	Žodynėlis
Įilustruoti žodynai	Žodynas
Kalbų aplankas	

Rašymo užduočių apimtis priklauso nuo mokymosi etapo. Pradedama keletu žodžių, tada seka žodžių grupės, vėliau – sakinyss ir tekstas. Dalyko /giminingų dalykų metodikos grupėse tikslinga susitarti dėl individualių pagalbinių priemonių naudojimo mokymosi sunkumų turintiems mokiniams. Būtina nuolat stebėti mokinių pažangą, fiksuoti ją, aptarti metodiniuose susirinkimuose bei planuoti kitus žingsnius.

5. Diferencijavimo mokykloje sėkmės kriterijai

Kiekviena mokykla turėtų susitarti dėl diferencijavimo poreikio ir jo įgyvendinimo sistemos ugdymo procese. Pagrindinis kriterijus, liudijantis mokykloje egzistuojančią diferencijavimo sistemą, yra mokytojų bendradarbiavimas. Susitarimai ir tikslingas planavimas bei veiklų

koordinavimas sukuria būtinas prielaidas diferencijavimui įgyvendinti. Visų dalykų mokytojai turi atlikti milžinišką kiekvieno mokinio gebėjimų, ugdymo(si) poreikio ir tikslų nu(sis)statymo darbą. Be to, visi vienoje klasėje dirbantys mokytojai turi išanalizuoti tų mokinių ugdymo(si) problemas ir susitarti dėl ugdymo tikslų, principų, formų, būdų. Visi ugdymo proceso dalyviai turi dirbti su kiekvienu mokiniu, tartis, kaip jam padėti. Tačiau nepamirština, kad mokinys negali vienu metu spręsti visų savo problemų. Tik aptarus ir išsprendus elgesio, psichologines, socialines problemas galima tartis dėl jo ugdymo(si) tikslų integravimo įvairių dalykų pamokose. Tam būtina mokinimas įdiegti veiklų, užduočių atlikimo įgūdžius, asmens savybes, būtinas savarankiškam ar grupiniam darbui.

Ugdymo planavimas mokyklos ir mokytojo lygmenyje turi atspindėti vienodą diferencijavimo principų taikymą: turi būti numatyti mokyklos bendruomenės komunikavimo būdai, aptarti diferencijavimo sistemos įgyvendinimo patikros, atsakomybių aspektai, priemonės diferencijavimo skatinimui ir pagalbai mokytojui organizuoti.

Kita sąlyga sėkmingam diferencijavimui – tam tikrų materialų sąlygų mokykloje sudarymas: optimalus mokinių skaičius klasėje, tikslingas patalpų paskirstymas, jų pritaikymas dirbti grupėmis ir individualiai, galimybė pateikti mokiniams įvairias darbo priemones, alternatyvius vadovėlius, žinynus, kitą papildomą medžiagą.

Labai svarbus diferencijavimo sėkmės komponentas yra pačių mokinių ir jų tėvų pritarimas diferencijavimo idėjai. Mokykla turi paaiškinti mokiniams ir jų tėvams ugdymo diferencijavimo pranašumus jų vaiko asmenybės vystymuisi ir, kaip minėta, aptarti klasės, grupės, atskiro mokinio ugdymosi tikslus bei kelius jiems pasiekti. Labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad kalbant su mokiniais ir jų tėvais būtina atskirti bendrą informacijos pateikimą apie diferencijavimą ir kiekvieno mokinio ugdymosi tikslų ir priemonių jiems įgyvendinti aptarimą. Pokalbiuose su mokiniais ir jų tėvais būtina iš(si)aiškinti ne tik tai, ką mokiniai puikiai moka, bet ir kokių dar turi sunkumų. Vis dėlto pirmiausia jie turi norėti ir suprasti, kodėl būtinos permainos, ir kaip jų visi kartu gali pasiekti. Patartina, kad mokiniai pasižymėtų savo užrašuose susitartą ugdymosi tikslą. Taip jie nepamirš susitarimų ir galės įvertinti, kaip sėkmingai ėjo tikslo link. Tėvų bendradarbiavimas visuose pagalbos mokiniui procesuose yra savaime suprantamas dalykas.

III SKYRIUS

**UŽSIENIO KALBŲ (ANGLŲ, PRANCŪZŲ, RUSŲ, VOKIEČIŲ) GRUPAVIMO TESTŲ
ANALIZĖ: KOMUNIKACINĖS KALBINĖS KOMPETENCIJOS / TIKRINAMŲ
GEBĖJIMŲ LYGIAI (PAGAL EUROPOS TARYBOS KALBŲ MOKĖJIMO SKALĘ),
RYŠYS SU BENDROSIOMIS PROGRAMOMIS, VERTINIMAS**

1. Užsienio kalbos grupavimo testų analizės uždaviniai.

Užsienio kalbos (anglų, prancūzų, rusų, vokiečių) grupavimo testų analizės **uždaviniai**:

- ▲ išsamiai pateikti užduoties turinį;
- ▲ įvardyti tikrinamus mokinių gebėjimus;
- ▲ pateikti užsienio kalbos testo specifikaciją;
- ▲ išskirti mokinių gebėjimus, tikrinamus testu, susieti juos su Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygiais bei Bendrosiomis pagrindinio ugdymo programomis;
- ▲ padaryti išvadas ir pateikti rekomendacijas mokytojams, testų rengėjams ir mokiniams.

2. Pagrindinio ugdymo užsienio kalbų bendrosios programos. Mokinių pasiekimų vertinimas, kriterijų nustatymas, siejimas su Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygiais.

Pagrindinio ugdymo bendrosios programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433, pritaikytos kompetencijoms ugdyti, integruoti ir individualizuoti ugdymą, vertinti ir įsivertinti pasiekimus ir pažangą.

Programoje pateikiami gebėjimai, kuriuos reikia išugdyti, dalyko žinios, reikalingos numatytiems rezultatams pasiekti, ugdymo gairės, kurių tikslas – nukreipti mokinių aktyviam darbui savo kompetencijoms ugdyti.

Bendrosiose programose išsamiai aptariamas vertinimas:

Kodėl vertinama? Vertinimo tikslas – padėti mokiniui mokytis ir siekti veiksmingesnio mokymo.

Kas vertinama? Kad kalbinis ugdymas būtų visavertis, įvairiais būdais turėtų būti vertinama mokinių kompetencija, t. y. žinios, gebėjimai ir nuostatos.

Kaip vertinama?

Vertinimo kriterijai (ir iliustruoti pavyzdžiais) pateikiami iš anksto ir aptariami su mokiniais.

Į vertinimo veiklą įtraukiami ir mokiniai. Jie turėtų vertinti savo ir vieni kitų darbus, atsižvelgdami į mokymosi uždavinius, vadovaudamiesi vertinimo kriterijais.

Mokytojas turėtų suteikti kuo daugiau išsamios, konstruktyvios grįžtamosios informacijos, kurią turi nuolat kaupti įvairiais būdais: mokinio pasiekimus lyginti su ankstesniais jo pasiekimais, numatytais rezultatais, stebėti, kaip mokinys dalyvauja mokymosi veikloje.

Bendrosiose programose įtvirtinta, kad mokinių, baigusią vidurinę mokyklą, kalbos mokėjimo lygis atitiktų kitose Europos šalyse priimtą abituriento užsienio kalbos pasiekimų lygį. Europos Taryba yra sukūrusi šešių kalbos mokėjimo lygių sistemą: A1 – Lūžis, A2 – Pusiaukelė, B1 – Slenkštis, B2 – Aukštuma, C1 – Veiksmingas kalbos vartotojas, C2 – Puikus kalbos vartotojas.

Pirmajai užsienio kalbai Bendrojoje programoje numatyti tokie pasiekimai:

	<i>5–6 klasės</i>	<i>7–8 klasės</i>	<i>9–10 klasės</i>
<i>Klausymas</i>	A2	B1.1	B1
<i>Skaitymas</i>	A2	B1.1	B1
<i>Kalbėjimas</i>	A2	B1.1	B1
<i>Rašymas</i>	A2	B1.1	B1

Antrajai užsienio kalbai Bendrojoje programoje numatyti tokie pasiekimai:

	<i>5–6 klasės</i>	<i>7–8 klasės</i>	<i>9–10 klasės</i>
<i>Klausymas</i>	A1.1	A2.1	A2.2
<i>Skaitymas</i>	A1.1	A2.1	A2.2
<i>Kalbėjimas</i>	A1.1	A2.1	A2.2
<i>Rašymas</i>	A1.1	A2.1	A2.2

Taip pat Bendrojoje programoje daug dėmesio skiriama formuojamajam vertinimui. Skyriuose „Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės“ kiekvienai klasių grupei (koncentrui) prie kiekvienos kalbinės veiklos rūšies pateikiama mokytojų ir mokinių veikla formuojamajam vertinimui vykdyti / organizuoti.

Pavyzdys. Mokytojas pateikia vertinimo kriterijus ir aptaria juos su mokiniais. Rašymo metu teikia grįžtamąją informaciją taikydamas formuojamojo vertinimo metodus (komentarų rašymas, „šviesoforas“ ir t. t.), skatina įsivertinti savo gebėjimus pagal iš anksto aptartus kriterijus ir (arba) EKA. Mokytojas bendradarbiauja su mokiniu, pastebi ir pripažįsta įvairius jo laimėjimus, paskatina mokinį diskutuoti apie užduoties atlikimą ir mokytis iš klaidų, nes klaidos yra tolesnės pažangos nuoroda.

Rašymo gebėjimus įvertina diagnostinio ir (arba) apibendrinamojo vertinimo metu pažymiu ar taškais pagal iš anksto su mokiniais aptartus vertinimo kriterijus.

Mokiniai aktyviai dalyvauja planuojant vertinimą, aptariant rašymo užduotį ir vertinimo kriterijus, aiškiai suvokia rašymo tikslą. Jie dirba poromis, grupėmis, išsakydami savo nuomonę ir redaguodami draugų tekstą, vertina vienas kito darbą pagal su mokytoju aptartus kriterijus, įsivertina pagal EKA.

Prie kiekvienos klasių grupės (koncentro) pateikiami trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – aprašai, kaip turėtų būti vertinami mokinių pasiekimai. Konstatuojama, kad „jie turėtų padėti mokytojui nustatyti mokinių pasiekimų lygį ir įvertinti padarytą pažangą. Patenkinamas lygis, įvertinant pažymiu, atitinka 4–5, pagrindinis 6–8, aukštesnysis 9–10 balų“.

Užsienio kalbų grupavimo testą 10 klasės mokiniams sudaro trys dalys: **klausymo sandas, skaitymo sandas ir rašymo sandas**. Testas parengtas iš esmės orientuojantis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygius, su kuriais siejami pagrindinio ugdymo bendrosiose programose numatyti mokinių pasiekimai. Grupavimo testą siekiama kuo glaudžiau susieti su minėtais Metmenų kalbos mokėjimo lygiais, todėl jį pristatydami labiau orientuosimės į Metmenyse pateikiamas gebėjimų skales (aptartis).

3. Klausymo sando turinys ir tikrinami sakinio teksto supratimo gebėjimai.

Klausymo gebėjimams tikrinti užsienio kalbų (anglų, prancūzų, rusų, vokiečių) grupavimo teste 10 klasės mokiniams pateiktos *keturios* įvairių tipų užduotys, reikalaujančios įvairių klausymo būdų bei tikrinančios globaliojo, detaliojo, selektyviojo supratimo bei strategijų taikymo gebėjimus.

Kiekvienos užduoties tipas atitinka klausymo būdą ir tikslą: suprasti esminę informaciją; suprasti detales; suprasti pagrindinę mintį; suprasti detales, papildančias pagrindinę mintį.

Klausymui skirti tekstai *autentiški*, pagal pobūdį, žanrą ir tipą atitinkantys bendrųjų programų turinio reikalavimus: tai informaciniai (informacinis pranešimas, skelbimas) ir mišraus tipo (pokalbis, interviu, pasakojimas) tekstai.

Tekstų *tematika* daugeliu atvejų susijusi su kalbos šalies aktualijomis, atitinka ugdymo turinį ir bendrosios programos reikalavimus.

- ***Recepcijos (klausomo teksto supratimo) gebėjimai kaip vertinimo objektas***

Skiriami trys pagrindiniai sakinio teksto supratimo būdai: *globalusis, selektyvusis ir detalusis*.

Globalusis sakinio teksto supratimas – tai gebėjimas klausant suprasti atraminius žodžius ir jų pagrindu nustatyti teksto temą / pagrindinę informaciją.

Selektyvusis (atrenkamasis, dalinis) sakinio teksto supratimas – tai gebėjimas išgirsti tekste reikiamą informaciją, atsižvelgiant į užduoties tikslą.

Detalusis sakinio teksto supratimas – tai gebėjimas suprasti faktinę teksto informaciją, nustatyti formaliąją teksto struktūrą, išskirti pagrindinę ir papildomą informaciją, rasti informaciją, sujungti ir apibendrinti detales, nustatyti pagrindinę mintį, išreikštą netiesiogiai. Prie detaliojo supratimo priskiriamas ir kalbos tikslo supratimas / nustatymas, teksto informacijos vertinimas.

4. Aptartys iš Bendrųjų Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenų. Sakytinio teksto supratimo (klausymo) aptarčių skalės.

Pastaba: pateikiamose aptartyse pasviruoju paryškintu šriftu pažymėti pagrindiniai sakytinio teksto supratimo testo užduotimis tikrinami gebėjimai. Tai nesusiję su pirmąja dalimi „Bendrasis klausomų tekstų supratimas“, kurioje gebėjimai apibūdinami apibendrintai.

BENDRASIS KLAUSOMŲ TEKSTŲ SUPRATIMAS

B1 Geba suprasti tiesmuką faktinę informaciją įprastomis kasdienio gyvenimo ar su darbu susijusiomis temomis, geba suprasti esmę ir konkrečias detales, jei kalbama aiškiai bendrine tartimi.

Geba suprasti aiškios bendrinės kalbos svarbiausias mintis, kai kalbama įprastomis temomis, pavyzdžiui, apie darbą, mokymąsi, laisvalaikį ir pan., taip pat geba suprasti trumpus pasakojimus.

A2

Geba suprasti tiek, kad patenkintų konkrečius poreikius, jei kalbama aiškiai ir lėtai.

Geba suprasti frazes ir pasakymus, susijusius su artimiausia aplinka (pavyzdžiui, svarbiausią informaciją apie šeimą ir asmenį, apsipirkimą, vietos geografiją, darbą), jei kalbama aiškiai ir lėtai.

GIMTAKALBIŲ POKALBIŲ SUPRATIMAS

B1 Dažniausiai geba *sekti svarbiausias platesnio pokalbio mintis*, jei kalbama aiškiai bendrine tartimi.

A2 Dažniausiai geba nustatyti pokalbio, vykstančio šalia, temą, jei jis lėtas ir aiškus.

KLAUSYMAS AUDITORIJOJE

B1

Geba sekti savo srities paskaitą ar kalbėjimą, jei kalbama apie žinomus dalykus, o dėstymas yra paprastas ir aiškios struktūros.

Geba bendrais bruožais suprasti tiesmukas trumpas kalbas žinomomis temomis, jei kalbama aiškiai bendrine tartimi.

A2 Neaptariama

SKELBIMŲ IR NURODYMŲ KLAUSYMAS

B1 Geba suprasti paprastą techninę informaciją, pavyzdžiui, kaip naudotis buitiniu įrenginiu. Geba sekti detalius nurodymus.

A2 Geba suprasti trumpų, aiškių, paprastų pranešimų ir skelbimų pagrindinę mintį.

Geba suprasti paprastus nurodymus, kaip nuvykti iš taško A į tašką B pėsčiomis ar viešuoju transportu.

RADIJO IR GARSO ĮRAŠŲ KLAUSYMAS

B1 Geba suprasti *daugelio radijo laidų bei garso įrašų dominančiomis temomis turinį*, jei kalbama aiškiai bendrine tartimi.

Geba suprasti svarbiausias radijo žinių laidų mintis ar paprastus garso įrašus apie žinomus dalykus, jei kalbama palyginti lėtai ir aiškiai.

A2 Geba *suprasti ir atrinkti esminę informaciją iš trumpų įrašų apie kasdienes numatomas dalykus*, jei kalbama lėtai ir aiškiai.

5. Grupavimo testo klausymo sandas.

Pateikiamo teksto tipas ir žanras	Užduoties tipas	Tikrinami gebėjimai	Galimų surinkti taškų skaičius
1 užduotis (A2 lygis). Dialogas. <i>Mišraus tipo tekstas.</i>	<i>Atvirojo tipo užduotis: atsakyti į klausimus.</i>	Gebėjimas sekti svarbiausias pokalbio mintis, jei kalbama aiškiai bendrine tartimi. <i>Gebėti nustatyti pokalbio, vykstančio šalia, temą, jei jis lėtas ir aiškus.</i>	<i>Už teisingai atliktą užduotį skiriami 4 taškai.</i>
2 užduotis (A2 lygis). Skelbimai. <i>Informacinis tekstas.</i>	<i>Uždarojo tipo užduotis: parinkti reikiamą teiginį iš keleto pateiktų.</i>	Gebėjimas suprasti trumpų, aiškių, paprastų pranešimų ir skelbimų pagrindinę mintį.	<i>Už teisingai atliktą užduotį skiriami 4 taškai.</i>
3 užduotis (A2 lygis). Pasakojimas. <i>Informacinis tekstas.</i>	<i>Uždarojo tipo užduotis: rasti ir pažymėti teksto turinį atitinkančius ir neatitinkančius teiginius (taip / ne).</i>	Gebėjimas suprasti ir atrinkti esminę informaciją iš trumpų įrašų apie kasdienes numatomas dalykus.	<i>Už teisingai atliktą užduotį skiriami 5 taškai.</i>
4 užduotis (B1 lygis). Interviu.	<i>Įrašyti į sakinius praleistus žodžius.</i>	Gebėjimas suprasti tiesmuką faktinę informaciją įprastomis kasdienio gyvenimo ar su darbu susijusiomis temomis, suprasti esmę ir konkrečias detales, jei kalbama aiškiai bendrine tartimi.	<i>Už teisingai atliktą užduotį skiriami 7 taškai.</i>

6. Tikrinamų sakinio teksto supratimo gebėjimų apibūdinimas.

- *Gebėjimas sekti svarbiausias pokalbio mintis, jei kalbama aiškiai bendrine tartimi.*
- *Gebėjimas nustatyti pokalbio, vykstančio šalia, temą, jei jis lėtas ir aiškus.*

Šis gebėjimas tikrinamas *pirmąja* klausymo testo užduotimi.

Klausomas tekstas – dialogas.

Užduotis – atsakyti į pateiktus klausimus pagal išklauso teksto (dialogo) informaciją.

Atlikdamas užduotį, mokinys turi suprasti pagrindinę kiekvieno kalbančiojo mintį.

Teisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo, jog mokinys žino įvairius semantinius raiškos variantus, geba taikyti reikiamas teksto supratimo strategijas.

Šią užduotį turėtų atlikti dauguma A2 kalbos mokėjimo lygį pasiekusių mokinių. Pokalbio informacija pateikiama tiesmukai, be to, užduoties technika nesudėtinga.

- *Gebėjimas suprasti trumpų, aiškių, paprastų pranešimų ir skelbimų pagrindinę mintį.*

Šis gebėjimas tikrinamas *antrąja* klausymo testo užduotimi.

Klausomas tekstas – skelbimas. Klausomasi keturių skelbimų.

Užduotis – pažymėti / išrinkti reikiamą atsakymą iš keleto pateiktų.

Atlikdamas užduotį, mokinys turi suprasti pagrindinę kiekvieno skelbimo informaciją.

Teisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo, jog mokinys globaliai supranta tekstą (kas, kur, kada, ką veikia).

Šią užduotį turėtų atlikti nemažai A2 kalbos mokėjimo lygį pasiekusių mokinių. Skelbimų informacija pateikiama tiesmukai, nors užduoties technika klausymo užduočiai yra šiek tiek sudėtingesnė ir reikalauja tokių užduočių atlikimo įgūdžių. Taip pat gali pasitaikyti situacijos, konteksto, leksikos žinojimo spragų, kai reikia suprasti įvairios tematikos skelbimus.

- *Gebėjimas suprasti ir atrinkti esminę informaciją iš trumpų įrašų apie kasdienes numatomas dalykus.*

Šis mokinių gebėjimas tikrinamas *trečiaja* klausymo testo užduotimi.

Klausomas tekstas – pasakojimas / informavimas.

Užduotyje pateikti teiginiai (taip / ne) formuluojami nuosekliai teksto informacijai.

Atlikdamas užduotį, mokinys turi atidžiai klausydamas *rasti / išskirti* reikiamas detales (būtinai detalus teksto supratimas), išskirtą informaciją *susieti* su užduoties formuluotėje esančiais teiginiais, t. y. įvertinti užduotyje pateiktą teiginių informaciją teksto turinio / informacijos požiūriu: teisinga / neteisinga informacija. Tam reikalingi įvairūs gebėjimai (tiek detaliojo, tiek selektyviojo teksto supratimo), taip pat tokio pobūdžio užduočių atlikimo įgūdžiai bei atitinkamų teksto supratimo strategijų taikymo gebėjimai.

Teisingai atlikta tokio pobūdžio užduotis rodo atitinkamo lygmens kalbos (B1) mokėjimą, gebėjimą detaliam suprasti sakininius informacinio pobūdžio tekstus.

Šią užduotį turėtų atlikti nemažai B1 kalbos mokėjimo lygį pasiekusių mokinių. Atskiri užduoties klausimai šiek tiek skiriasi sudėtingumu. Mokiniais sunkiau išskirti daugiau perfrazuotus teiginius, susijusius su teksto informacija. *Taip / ne* testo technika, taip pat teksto pobūdis, leksika ir turinys reikalauja mokinių bendro konteksto suvokimo, loginio mąstymo, tokio tipo užduočių atlikimo strategijų žinojimo ir gebėjimo jas taikyti.

- *Gebėjimas suprasti tiesmuką faktinę informaciją įprastomis kasdienio gyvenimo temomis, suprasti esmę ir konkrečias detales, jei kalbama aiškiai bendrine tartimi.*

Šis gebėjimas tikrinamas *ketvirtąja* klausymo testo užduotimi.

Klausomas tekstas – interviu.

Užduotyje pateikiami teiginiai, į kuriuos pagal teksto turinį reikia įrašyti praleistus žodžius. Ši užduotis yra atvirojo tipo ir iš esmės skiriasi tuo, kad, atlikdamas užduotį, mokinys turi surasti žodį (tas žodis nebūtinai yra tekste), atitinkantį reikiamą prasmę ir gramatiškai tinkantį pateiktame sakinyje.

Ši užduotis sunkiausia iš klausymo testo užduočių. Atvirojo tipo užduotys klausymo (taip pat skaitymo) teste yra vienos sunkiausiai įveikiamų. Klausydami interviu tipo tekstą, mokiniai paprastai sugeba išlaikyti atmintyje reikiamą informaciją, tačiau nesupranta teksto detaliai, o dėl šios priežasties negeba atsakyti į punkto klausimą arba nesupranta atskirų punktų formuluočių ir negali rasti tinkamo leksinio vieneto, reikalingo įrašyti į sakinį.

7. Skaitymo sando turinys ir tikrinami rašytinio teksto supratimo gebėjimai.

Skaitymo gebėjimams tikrinti užsienio kalbų teste 10 klasės mokiniams pateiktos trys uždarojo tipo užduotys ir viena atvirojo tipo užduotis, tikrinančios įvairius teksto skaitymo ir supratimo būdus bei strategijų taikymo gebėjimus.

Užduočių tipai (nurodyti teiginio ir teksto atitikimą (1 užduotis), išrinkti teisingą teiginį – 2 užduotis, parinkti tinkamą žodį užpildant praleistas vietas tekste – 3 užduotis) ir užduočių formuluočių atitinka skaitymo būdą ir užduoties tikslą – patikrinti gebėjimus suprasti esminę informaciją, suprasti loginę teksto struktūrą, suprasti detales, suprasti ir nustatyti loginius bei prasminius ryšius (laiko, erdvės, priežasties ir kt.), taikyti tinkamas strategijas siekiant suprasti rašytinį tekstą.

Parinkti užduočių tipai suteikė galimybę patikrinti gana platų mokinių recepcijos (skaitymo) gebėjimų spektrą.

- **Recepcijos (rašytinio teksto supratimo) gebėjimai kaip vertinimo objektas.**

Skiriami trys pagrindiniai rašytinio teksto supratimo būdai: *globalusis*, *selektyvusis* ir *detalusis*.

Globalusis rašytinio teksto supratimas – tai gebėjimas rasti atrامينius žodžius ir jų pagrindu nustatyti teksto temą / pagrindinę mintį.

Selektyvusis (atrenkamasis, dalinis) rašytinio teksto supratimas – tai gebėjimas rasti rašytiniame tekste reikiamą informaciją, atsižvelgiant į skaitančiojo poreikius ar užduoties tikslą.

Detalusis teksto supratimas – tai gebėjimas suprasti faktinę teksto informaciją ir nustatyti formaliąją teksto struktūrą, išskirti pagrindinę ir papildomą informaciją, sujungti ir apibendrinti detales, nustatyti pagrindinę atskirų teksto dalių / pastraipų mintį, išreikštą netiesiogiai. Prie detalaus supratimo priskiriamas teksto informacijos vertinimas, autoriaus požiūrio, nuostatos, potekstės supratimas.

8. Aptartys iš Bendrųjų Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenų. Rašytinio teksto supratimo (skaitymo) aptarčių skalės.

Pastaba: pateikiamose aptartyse pasviruoju paryškintu šriftu pažymėti pagrindiniai rašytinio teksto supratimo testo užduotimis tikrinami gebėjimai. Tai nesusiję su pirmąja dalimi „Bendrasis skaitomų tekstų supratimas“, kurioje gebėjimai apibūdinami apibendrintai.

BENDRASIS SKAITOMŲ TEKSTŲ SUPRATIMAS

B1 Geba patenkinamai suprasti tekstus, kuriuose tiesmukai pateikiama faktinė informacija ir kurių temos susijusios su asmens interesais.

A2

Geba suprasti trumpus, paprastus tekstus apie konkrečius žinomus dalykus, kurių žodynas susideda iš dažnai kasdien vartojamų ar su darbu susijusių žodžių.

Geba suprasti trumpus, paprastus tekstus apie konkrečius žinomus dalykus, kurių žodynas susideda iš dažniausių žodžių, taip pat ir tarptautinių.

SUSIRAŠINĖJIMO SKAITYMAS

B1 Geba suprasti *įvykių, jausmų, norų aprašymus asmeniniuose laiškuose* tiek, kad galėtų susirašinėti su draugais.

A2

Geba suprasti įprastų tipų laiškus (užklausas, užsakymus, patvirtinimus ir pan.) ir faksus žinomomis temomis.

Geba suprasti *trumpus paprastus asmeninius laiškus*.

SKAITYMAS SUSIPAŽINIMUI

B1

Geba peržvelgti ilgesnį tekstą, kad nustatytų, kur yra jam reikalinga informacija, ir surinkti informaciją iš skirtingų tekstų ar teksto vietų, kad atliktų tam tikrą užduotį.

Geba *rasti ir suprasti svarbią kasdienių tekstų, pavyzdžiui, laiškų, bukletų*, trumpų oficialiųjų dokumentų *informaciją*.

A2

Geba *rasti konkrečių numatomą informaciją kasdieniuose tekstuose*, kaip antai skelbimai, reklaminiai bukletai, valgiaraščiai, informaciniai lapeliai ar tvarkaraščiai.

Geba nustatyti konkrečios informacijos vietą sąraše ir atskirti ją (pavyzdžiui, naudotis informaciniais leidiniais, kad rastų paslaugą ar prekybininką).

Geba suprasti kasdienes ženklius ir užrašus viešosiose vietose, kaip antai gatvės, restoranai, geležinkelio stotys; darbo vietose – tokius užrašus kaip nuorodos, nurodymai, įspėjimai apie pavojų.

SKAITYMAS DĖL INFORMACIJOS IR ARGUMENTŲ

B1

Geba nustatyti aiškaus diskusinio teksto svarbiausias išvadas.

Geba suvokti svarstomos problemos įrodymų eiliškumą, nors ir nedetaliai.

Geba suvokti svarbiausias paprasto laikraščio straipsnio žinoma tema mintis.

A2 Geba *rasti konkrečią informaciją paprastuose tekstuose, su kuriais susiduria, t. y. laiškuose, skrajutėse, trumpuose laikraščių straipsniuose apie įvykius.*

NURODYMŲ SKAITYMAS

B1 Geba suprasti aiškia, paprastą įrenginio instrukciją.

A2

Geba suprasti taisykles, pavyzdžiui, saugos, jei jos parašytos paprasta kalba.

Geba suprasti paprastų įrenginių, su kuriais susiduria kasdieniame gyvenime, naudojimosi instrukcijas, pavyzdžiui, kaip naudotis taksofonu.

9. Grupavimo testo skaitymo sandas.

Pateikiamo teksto tipas ir žanras	Užduoties tipas	Tikrinami gebėjimai	Galimų surinkti taškų skaičius
1 užduotis (A2 lygis). Informaciniai tekstai (skelbimai).	Uždarojo tipo užduotis: nustatyti ir pažymėti teksto atitikimą teiginiui.	Gebėjimas rasti konkrečią numatomą informaciją kasdieniuose tekstuose, kaip antai skelbimai, reklaminiai bukletai	Už teisingai atliktą užduotį skiriami 5 taškai.
2 užduotis (A2 lygis). Laiškas.	Uždarojo tipo užduotis: rasti teksto turinį atitinkančius ir neatitinkančius teiginius (taip, ne).	Gebėjimas rasti konkrečią informaciją paprastuose tekstuose, su kuriais susiduria, t. y. laiškuose, skrajutėse, trumpuose laikraščių straipsniuose apie įvykius.	Už teisingai atliktą užduotį skiriami 7 taškai.
3 užduotis (B1 lygis). Informacinis tekstas.	Atvirojo tipo užduotis: įrašyti praleistus žodžius į tekstą naudojantis žodžių sąrašu.	Gebėjimas suprasti tekstus, kuriuose tiesmukai pateikiama faktinė informacija ir kurių temos susijusios su asmens interesais.	Už teisingai atliktą užduotį skiriama 13 taškų.

10. Tikrinamų rašytinio teksto supratimo gebėjimų apibūdinimas.

- **Gebėjimas rasti konkrečią numatomą informaciją kasdieniuose tekstuose, kaip antai skelbimai, reklaminiai bukletai.**

Šie gebėjimai tikrinami *pirmąja* skaitymo teksto užduotimi.

Skaitomas tekstas – informacinis. Skaitomi reklaminiai skelbimai.

1. *Užduotyje* pateikiami pasirenkamojo atsakymo klausimai. Užduotimi tikrinami gebėjimai tikrina

2. gebėjimą suprasti pagrindinę teksto informaciją komunikaciniais tikslais.

Atlikdamas užduotį, mokinys, perskaitęs užduoties formuluotę, **turi suprasti**, kokios informacijos reikia ieškoti tekste, *rasti* tą informaciją ir ją *įvertinti*, parinkdamas atsakymą, atitinkantį teksto turinį.

Šią užduotį turėtų atlikti dauguma A2 kalbos mokėjimo lygį pasiekusių mokinių. Skelbimų informacija pateikiama tiesmukai, nors užduoties technika reikalauja tokių užduočių atlikimo įgūdžių. Taip pat gali pasitaikyti situacijos, konteksto, leksikos žinojimo spragų, kai reikia suprasti įvairios tematikos skelbimus.

- **Gebėjimas suprasti detales.**

- Gebėjimas *rasti konkrečią informaciją paprastuose tekstuose, su kuriais susiduria, t. y. laiškuose*, skrajutėse, trumpuose laikraščių straipsniuose apie įvykius.

Šie gebėjimai tikrinami *antrąja* skaitymo testo užduotimi.

Skaitomas tekstas – laiškas (asmeninė korespondencija).

Užduotyje pateikiami teiginiai (taip / ne).

Atlikdamas užduotį, mokinys turi *detaliai suprasti* tekstą ir *susieti* užduoties teiginius su atitinkama informacija, esančia užduoties formuluotėse, *įvertinti* pateiktus teiginius teksto turinio požiūriu: ar teiginys atitinka teksto informaciją, ar neatitinka.

Šią užduotį turėtų atlikti nemažai A2 kalbos mokėjimo lygį pasiekusių mokinių.

- **Gebėjimas suprasti tekstus, kuriuose tiesmukai pateikiama faktinė informacija ir kurių temos susijusios su asmens interesais.**

Šie mokinių gebėjimai tikrinami *trečiąja* skaitymo sando užduotimi.

Skaitomas tekstas – informacinis, pagrindinis teksto tipas – pasakojimas ir informavimas.

Užduotyje pateikiami iš teksto išimti žodžiai. Mokiniam reikia rasti reikiamą žodį žodžių sąrašė ir įrašyti į reikiamą vietą tekste.

Atlikdamas užduotį, mokinys turi parodyti gerą kalbos mokėjimą, taip pat gebėjimą taikyti įvairias skaitymo strategijas ir turėti tokio tipo užduočių technikos / atlikimo įgūdžių. Mokinys turi ne tik suprasti teksto turinį, bet ir *įsigilinti* į tai, ką perskaitė, taip pat *panaudoti* turimas šios srities žinias, patirtį, gebėti *logiškai samprotauti*. Gramatinių formų, sakinio struktūros sąsajos gali būti papildoma „strateginė“ pagalba, siekiant įsitikinti, ar pasirinktas atsakymo variantas yra teisingas. Tokios užduoties **atlikimas** reikalauja gana sudėtingų gebėjimų, todėl ši užduotis iki galo įveikiama

„
tik B1 kalbos mokėjimo lygį pasiekusių mokinių.

11. Rašymo sando turinys ir tikrinami rašytinio teksto kūrimo gebėjimai.

Rašymo užduočių tikslas – patikrinti gebėjimus kurti tekstą, atitinkantį komunikacinę situaciją. Užsienio kalbos (anglų, prancūzų, rusų, vokiečių) grupavimo teste 10 klasės mokiniams rašymo testą sudaro dvi užduotys: parašyti raštelį / kvietimą (**A2 lygio užduotis**) ir asmeninį laišką (**B1 lygio užduotis**).

Užduotims formuluojamos situacijos, reikalaujančios atitinkamo turinio ir raiškos priemonių. Keletas užduočių leidžia patikrinti daugiau mokinių gebėjimų: parinkti tinkamą teksto formą pagal pateiktą užduotį, logiškai ir nuosekliai išdėstyti turinį, pritaikyti kalbos stilių adresatui ir pagal situaciją, pasirinkti ir taisyklingai vartoti kalbos raiškos priemones.

Kadangi kuriamų tekstų žanrai ir jų komunikacinė paskirtis yra nevienodi, kiekvienos užduoties atlikimui įvertinti pateikiamos atskiros užduočių vertinimo lentelės. Vertinimo instrukcijose išskirti trys pagrindiniai vertinimo kriterijai: turinys, teksto struktūra (išdėstymas), kalbos taisyklingumas. Atskirai vertinama komunikaciniu ir formaliuoju (leksika, gramatika, ortografija) aspektais. Tai leidžia objektyviau patikrinti ir įvertinti mokinio rašymo gebėjimus.

- **Rašytinio teksto kūrimo gebėjimai kaip vertinimo objektas.**

Rašytinio teksto kūrimo vertinimo objektas – tai kalbos gebėjimai *raštu* perduoti *informaciją* (faktus, mintis, nuomonę, jausmus ir kt.), atsižvelgiant į komunikacinę situaciją.

Rašytinio teksto kūrimo gebėjimai yra sudėtingi ir daugialypiai produkavimo ir interakcijos gebėjimai. Norint sukurti (parašyti) rišlų tekstą (pavyzdžiui, laišką) užsienio kalba, reikia gebėti:

produkuoti (kurti) visus tekstų tipus (aprašomąjį, pasakojamąjį, informuojamąjį, samprotavimo / argumentuojamąjį);

vartoti konkrečiam žanrui būdingus posakius;

turėti pakankamus lingvistinius rašytinės kalbos pagrindus operuoti leksine ir gramatine medžiaga rašymo procese;

apipavidalinti tekstą pagal konkrečios užsienio kalbos tradicijas.

Rašymo kaip kalbinės veiklos rūšies mokymo tikslai lemiami komunikacinių kalbos vartotojo poreikių. Pateikiant užduotis, orientuojamasi į tuos žanrus, pagal kuriuos sudaromos galimybės *patikrinti* kuo daugiau gebėjimų grupių:

produkuoti įvairių tekstų tipų elementus (pasakoti, informuoti, apibūdinti, samprotauti);

taikyti kalbos stilių įvairiems adresatams įvairiose situacijose;

pasirinkti kalbos raiškos priemones, atitinkančias užduoties turinį ir rašymo tikslą (registras);

parinkti tinkamą teksto formą pagal pateiktą užduotį;

„ *logiškai ir nuosekliai dėstyti* užduotį atitinkantį turinį (kompozicija, organizavimas, rišlumas);

rašyti laikantis grafikos, rašybos, skyrybos bei gramatikos normų (rašymo technikos įvaldymas, gramatinis taisyklingumas).

Rašytinio teksto kūrimo gebėjimai tikrinami *kompleksiškai*. Konkretinant programoje nustatytus kriterijus, sudaromos vertinimo matricos / lentelės kiekvienai konkrečiai rašymo užduočiai įvertinti. Kiekvienoje egzamino rašymo testo užduotyje vertinama:

ar kuriamas tekstas atitinka užduotį (situaciją, temą);

ar teksto prasminiai vienetai atitinka užduoties turinį, vertinamas teksto išsamumas (turinio kriterijus);

žodyno vartojimas / parinkimas kalbos turtingumo požiūriu;

teksto struktūravimas, dėstymo logiškumas ir nuoseklumas, rišlumas;

žodyno (leksikos) vartojimas / parinkimas kalbos taisyklingumo požiūriu;

gramatinis taisyklingumas, rašyba ir skyryba;

kalbos raiškos priemonių pritaikymas konkrečiam adresatui ir situacijai (kalbos registras).

12. Aptartys iš Bendrųjų Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenų. Rašytinio teksto kūrimo (rašymo) aptarčių skalės.

Pastaba: pateikiamose aptartyse pasviruoju paryškintu šriftu pažymėti pagrindiniai rašytinio teksto kūrimo testo sando tikrinami gebėjimai.

BENDROJI RAŠYTINĖ SĄVEIKA

B1

Geba *pakankamai tiksliai perteikti informaciją ir mintis tiek konkrečiomis, tiek abstrakčiomis temomis*; geba patikrinti informaciją, paklausti apie problemas ir jas paaiškinti.

Geba rašyti asmeninius laiškus ir raštelius klausdamas arba perteikdamas paprastą būtiną informaciją, išdėstydamas tai, kas jam atrodo svarbu.

A2 Geba rašyti *trumpas šabloniškas žinutes* būtiniausiai klausimais.

SUSIRAŠINĖJIMAS

B1

Geba rašyti asmeninius laiškus perteikdamas naujienas ir išdėstydamas savo mintis abstrakčiomis bei kultūrinėmis temomis, pavyzdžiui, apie muziką, filmus.

Geba rašyti *asmeninius laiškus su tam tikromis detalėmis aprašydamas patirtį, jausmus ar įvykius.*

A2 Geba rašyti labai trumpus asmeninius atsiprašymo ar padėkos laiškus.

13. Grupavimo testo rašymo sandas.

Kuriamo teksto žanras / užduoties tipas	Tikrinami gebėjimai	Kuriamo teksto tipas	Komunikacinės intencijos / rašymo tikslai	Galimų surinkti taškų skaičius
1 užduotis. <i>Parašyti kvietimą (30–40 žodžių).</i>	<i>Pasirinkti reikiamą teksto formą pagal pateiktą užduotį; išdėstyti užduoties formuluotėje nurodytą turinį; pritaikyti kalbos stilių adresatui ir pagal situaciją; pasirinkti adekvačias kalbos raiškos priemones, taisyklingai jas vartoti.</i>	<i>Mišraus tipo tekstas (pasakojimas, aprašymas, informavimas).</i>	<i>Pakviesti, paprašyti, informuoti.</i>	<i>Už teisingai atliktą užduotį skiriami 5 taškai.</i>
2 užduotis. <i>Parašyti asmeninį laišką (100–120 žodžių).</i>	<i>Pasirinkti reikiamą teksto formą pagal pateiktą užduotį; logiškai ir nuosekliai išdėstyti turinį; pasirinkti kalbos raiškos priemones, atitinkančias rašymo tikslą, taisyklingai jas vartoti.</i>	<i>Mišraus tipo tekstas (pagrindas – informavimas, pasakojimas).</i>	<i>Reikšti mintis, jausmus, nuostatas.</i>	<i>Už teisingai atliktą užduotį skiriama 15 taškų.</i>

14. Užsienio kalbų (anglų, prancūzų, rusų, vokiečių) grupavimo teste panaudoti užduočių tipai.

Uždarojo tipo užduotys.

Iš uždarojo tipo užduočių užsienio kalbų teste 10 klasės mokiniams buvo panaudotos tokios užduotys:

- *Alternatyvus pasirinkimas:*

- iš dviejų/trijų alternatyvų: taip/ne (klauso testo 3 užduotis; skaitymo testo 2 užduotis);
- iš keleto alternatyvų: pasirenkamieji atsakymai (klauso testo 2 užduotis).

- *Atitikimas.* Tai užduotys, kuriose reikalaujama nurodyti, kuris teiginys kurį tekstą atitinka (skaitymo testo 1 užduotis).

Atvirojo / pusiau atvirojo tipo užduotys.

Iš atvirojo tipo užduočių užsienio kalbų 10 klasės mokiniams buvo panaudotos tokios užduotys:

- *Įrašymas*. Tai užduotis, kai į tekstą reikia įrašyti praleistus žodžius (skaitymo testo sando 3 užduotis).
- *Užbaigimas*. Tokio tipo užduotys reikalauja užbaigti sakinį ar įrašyti praleistus žodžius pagal prasmę / teksto turinį (klausymo testo 4 užduotis).
- *Raštelis / laiškas*. Tai atvirojo tipo užduotis, kai nurodyta tema ar remiantis pateikta informacija reikia parašyti rišlų tekstą.
- *Atviri atsakymai į klausimus* (klausymo testo sando 1 užduotis).

UŽSIENIO KALBŲ UGDYMO TURINIO ORGANIZAVIMO MOKYKLOJE GEROJI PATIRTIS

2011–2013 m. m. Bendrieji ugdymo planai mokykloms teikia plačias galimybes organizuoti užsienio kalbų ugdymo turinį. Iš 2011–2013 m. m. Bendrųjų ugdymo planų:

„143 str. Mokiniam rekomenduojama rinktis tuos užsienio kalbų mokymosi kursus, kurie atitinka jų užsienio kalbų pasiekimus. Mokinių užsienio kalbų pasiekimus galima nustatyti naudojantis:

143.1. Europos kalbų aplanku.

143.2. Centralizuotai parengtais lygio nustatymo testais (pateikiamais per duomenų perdavimo sistemą KELTAS).

143.3. Savarankiškai mokytojų sudarytais kalbų mokėjimo lygio nustatymo testais.

143.4. Nustačius, kad mokinio pasiekimai (neatsižvelgiant į tai, ar mokinys pagal pagrindinio ugdymo programą mokėsi tos kalbos kaip pirmosios arba antrosios užsienio kalbos) yra:

143.4.1. B1 lygio, pagal vidurinio ugdymo programą siūloma rinktis B2 lygio kursą;

143.4.2. A2 lygio, pagal vidurinio ugdymo programą siūloma rinktis B1 lygio kursą;

143.4.3. A1 lygio, pagal vidurinio ugdymo programą siūloma rinktis A2 lygio kursą;

*143.4.4. **nustačius mokinių lygį, užsienio kalbų ugdymas organizuojamas grupėse, kuriose visi arba dauguma mokinių siekia to paties lygio“.***

Aptarę visas ugdymo plano teikiamas galimybes užsienio kalbų mokytojų metodinėje grupėje, direktijos taryboje, susitarę su II gimnazijos klasių mokiniais, nusprendėme organizuoti užsienio kalbų (anglų, rusų ir vokiečių) lygio nustatymo testus. Skirstydami mokinius į grupes vidurinio ugdymo programai, susitarėme atsižvelgti į du kriterijus: testo rezultatą (surinktą taškų skaičių) ir mokinio pasirinkimą, koku lygiu jis pageidauja mokytis užsienio kalbos (individualų planą).

2011 m. rugsėjo 1 d. gimnazijoje mokėsi 1017 mokinių, buvo 35 klasių komplektai: 8 komplektai – I klasių; 7 – II klasių; 10 komplektų – III klasių ir 10 – IV klasių. Ugdymas organizuojamas srautais, išskyrus lietuvių ir užsienio kalbas. Pirmoji užsienio kalba – anglų, kurios mokosi 276 mokiniai (10 komplektų) III gimnazijos klasėse. Vadovaujantis paminėtais kriterijais, gimnazijoje sudaryta 20 homogeniškų anglų kalbos grupių, t. y. ugdymas organizuojamas grupėse, kuriose visi mokiniai siekia to paties lygio (vidutiniškai po 14 mokinių grupėje):

5 grupės – A2 lygio kursas (3 val.);

11 grupių – B1 lygio kursas (4 val.);

4 grupės – B2 lygio kursas (4 val.).

Papildomai mokiniai galėjo rinktis anglų kalbos modulius (kūrybinio rašymo, kalbėjimo gebėjimų ugdymo, gramatikos spragų šalinimo, verslo kalbos).

Individualiems mokinių poreikiams tenkinti įkūrėme Konsultacinį ugdymo centrą, kuriame konsultacijas teikia penkios anglų kalbos mokytojos.

Antroji užsienio kalba gimnazijoje – rusų arba vokiečių. Rusų kalbą vidurinio ugdymo programoje pasirinko 82 mokiniai; sudarytos penkios homogeniškos A2 lygio grupės ir viena B1 lygio grupė.

Vokiečių kalbos mokosi 22 mokiniai, sudarytos dvi A2 lygio grupės.

Individualiems mokinių poreikiams tenkinti sudarėme galimybę mokytis prancūzų kalbos kaip trečiosios užsienio kalbos (5 mokiniai šiais mokslo metais mokosi prancūzų kalbos pradmenų).

- **Testo administravimas**

Už testo administravimą, vykdymą, vertinimą, rezultatų analizę ir jų panaudojimą homogeniškos grupės III klasėje formuoti atsakinga direktoriaus pavaduotoja ugdymui. Pasirinkta testo laikymo data – 2011 m. gegužės 13 d. (penktadienis; diena, skirta kultūrinei pažintinei veiklai). Direktoriaus pavaduotoja sudarė mokinių sąrašus, suskirstė juos į grupes (po 15 mokinių), skyrė kabinetus, parengė klausymo įrangą, testo medžiagą, paskyrė testo vykdytojus, parengė vykdymo ir vertinimo protokolus.

- **Testo vykdymas ir vertinimas**

Anglų kalbos testą mokiniai atliko 9.00–10.30 val., o rusų arba vokiečių kalbų – 11.30–13.00 val. Visų kalbų testus vykdė tų kalbų mokytojos, tačiau grupės buvo paskirstytos taip, kad vykdytojas būtų mokiniams nedėstantis mokytojas. Vėliau grupės vykdytojas dirbo ir vertintoju, tačiau taisė ne savo mokinių darbus. Testo rezultatus skelbėme po savaitės. Taškų su pažymiais nesiejome. Grupių vykdytojai užpildė grupių suvestines, metodinės grupės įrašė rezultatus į bendrą suvestinę. Testo rezultatus analizavome su mokiniais, aptarėme metodinėse kalbų mokytojų grupėse.

Taškų skaičius	Rekomenduojamas rinktis mokymosi kursas	Mokinių skaičius
1–17 viso testo taškų	Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį A2 orientuotą kursą.	19 mokinių
18–50 viso testo taškų	Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B1 orientuotą kursą.	104 mokiniai
51–65 viso testo taškai	Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B2 orientuotą kursą.	60 mokinių

Užpildyti grupių testo vykdymo ir vertinimo protokolai buvo pateikti pavaduotojai, formuojančiai klases / grupes vidurinio ugdymo programai. Taip buvo suformuotos homogeniškos užsienio kalbų grupės. Per mokslo metus mokinys gali keisti kursą parašęs prašymą, tačiau tai tebuvo pavieniai atvejai.

- **Anglų kalbos testo vertinimo suvestinė**

Anglų kalbos testą laikė 183 II gimnazijos klasių mokiniai.

Testą vertinant pagal pateiktą lentelę, pastebėjome keletą jos trūkumų: labai platus taškų diapazonas; skirtingi mokytojai, mokyklų vadovai pažymose neteisingai nurodė mokinių pasiektą lygį, pavyzdžiui, mokiniui, surinkusiam 40 taškų, pažymoje buvo nurodytas pasiektas B1 lygis. Dabartinė pakoreguota lentelė yra kur kas tikslesnė ir aiškesnė.

Taškai	Kalbos mokėjimo lygis
Iki 17 taškų	Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį A2 orientuotą kursą.
18–34 viso testo taškai	Mokinio kalbos mokėjimo lygis A2.1. Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B1 orientuotą kursą.
35–50 viso testo taškų	Mokinio kalbos mokėjimo lygis A2. Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B1 orientuotą kursą.
51–58 viso testo taškai	Mokinio kalbos mokėjimo lygis B1.1. Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B2 orientuotą kursą.
59–65 viso testo taškai	Mokinio kalbos mokėjimo lygis B1. Rekomenduojama rinktis į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį B2 orientuotą kursą.

Protokolo pavyzdys
II GIMNAZIJOS KLASĖS UŽSIENIO KALBOS (ANGLŲ) TESTO
VYKDYMO IR VERTINIMO PROTOKOLAS

XXX mokykla

2011 m. gegužės 13 d. (testo data)

Eil. Nr.	Mokinio pavardė ir vardas	Klasė	Pažeidimų kodai* (I, N, P, V)*	Vertinimas				
				Patikrinimo dalių			Galutinis	
				I Klausym o testas	II Skaitym o testas	III Rašymo testas	Taškų suma	Kalbos mokėjimo lygis**
	X mokinyš	IIA		20	25	20	65	B1
				19	23	17	59	

Vykdytojas

(parašas, vardas ir pavardė)

Vertintojas

(parašas, vardas ir pavardė)

* Skiltyje PAŽEIDIMŲ KODAI įrašoma:

- raidė I – mokinys buvo įspėtas;
- raidė N – mokinys neatvyko į testą;
- raidė P – mokinys pašalintas iš testo;
- raidė V – mokinys vėlavo į testą.

** Kalbos mokėjimo lygis.

• **Testo rezultatų panaudojimas**

Tobulindama mokinių priėmimo ir skirstymo į klases / grupes / srautus sistemą, gimnazija pateikė užsakymą Elektroninio dienyno administratoriui (kūrėjams), kad suprogramuotų formas mokiniams, pageidaujantiems mokytis pagal vidurinio ugdymo programą. Tuomet mokinys, prisijungęs prie elektroninio dienyno, užpildė prašymo formą ir individualų ugdymo planą, kuriame matyti ir pasirinktas užsienio kalbų kursas. Mokiniai automatiškai (pavduotojai paliekama galimybė koreguoti) suskirstomi į grupes / srautus / klases pagal tam tikrus pasirinkimus, pavyzdžiui, vienas gamtos mokslas + viena užsienio kalba (anglų B1); du gamtos mokslai + viena užsienio kalba (anglų B2) ir panašiai. Sudarant grupes III gimnazijos klasei, vadovautasi 2 kriterijais:

1. Testo rezultatais.
2. Mokinio pasirinkimu (individualus planas).

I

švykstantiems mokiniams išduota pažyma.

Pažymos pavyzdys
(Ant firminio mokyklos blanko)

Mokyklai, į kurią mokiny (iai) išvyksta

PAŽYMA
DĖL UŽSIENIO KALBŲ PASIEKIMŲ LYGIO NUSTATYMO
II GIMNAZIJOS KLASĖS MOKINIAMS

XXX

2011 m. birželio ... d.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2011 m. balandžio 13 d. raštu Nr. SR-1561 „Dėl užsienio kalbų vidurinio ugdymo programų įgyvendinimo“, II gimnazijos klasių mokiniai 2011 m. gegužės 13 d. atliko 60 taškų testą, nustatantį užsienio kalbų pasiekimų lygį.

Eil. Nr.	Mokinio pavardė, vardas	Klasė	Užsienio kalbos	Mokinio gautų taškų skaičius	Kalbos mokėjimo lygis
1.	XXX	IIA	anglų I	59	B1
			rusų II	40	A2
2.					

Gimnazijos direktorius

XXXXXXXX

Literatūra

1. Pagrindinio ugdymo bendrosios programos, 2008.
2. Vidurinio ugdymo bendrosios programos, 2011.
3. 2011–2013 m. m. Bendrieji ugdymo planai.
4. Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys, UAB Firidas, 2008.
5. Europos kalbų aplankas, TEV, 2008.
6. Švietimo problemos analizė Nr. 3 (43), 2010.
7. Baczewski Elżbieta, Sidorowa Regina: Die Arbeit mit Schülerinnen und Schülern mit großen Problemen beim Lernen – Beispiele zur Differenzierung im Fremdsprachenunterricht. Landesinstitut für Schule und Medien Brandenburg, 2006.
8. Butzkamm, Wolfgang: Lust zum Lehren, Lust zum Lernen. Franke Verlag, 2007.
9. Bönsch, Manfred: Differenzierung in Schule und Unterricht. München, 2004.
10. Häuptle-Barceló, Marianne: Be different! Heterogenität und Individualität im Englischunterricht. Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt, 2011.
11. Krebs, Katrin; Roth, Ralf: Hinweise und Anregungen zur Differenzierung im Unterricht, Thüringer Institut für Lehrerfortbildung, Lehrplanentwicklung und Medien, 2007.
12. Länderbericht. Sprach- und Sprachunterrichtspolitik in Österreich: Ist-Stand und Schwerpunkte. Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur, Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung. Österreich, 2008.
13. Riedl, Alfred: Grundlagen der Didaktik. Steiner, 2004.